

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**KÖY ENSTİTÜLERİNİN FİNANSMANI VE EKONOMİK
KALKINMADAKİ ROLÜ**

Birol OBUZ

DENİZLİ - 2024

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**KÖY ENSTİTÜLERİNİN FİNANSMANI VE EKONOMİK
KALKINMADAKİ ROLÜ**

Birol OBUZ

Danışman

Dr. Gökhan TUZCU

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, proje yazım kurallarına uygun şekilde hazırlamış olduğum bu proje çalışmasında; proje içerisindeki bütün bilgi ile belgeleri akademik kurallar kapsamında elde ettiğimi; işitsel, görsel ve yazılı bütün bilgi ile sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun şekilde sunduğumu; başkalarının eserlerinden faydalanılması halinde ilgili eserlere bilimsel kurallara uygun şekilde atıfta bulunduğumu; atıfta bulunduğum eserlerin tamamını kaynak olarak gösterdiğimi; kullanılan verilerde hiçbir tahrifat yapmadığımı; bu projenin tamamını ya da herhangi bir bölümünü bu üniversitede ya da başka bir üniversitede, bir başka tezsiz yüksek lisans projesi olarak sunmadığımı beyan ederim.

Birol OBUZ

TEŞEKKÜR

Kıymetli hocam-danışmanım Dr. Gökhan Tuzcu'ya,

Sevgili eşim Yeter Obuz,

Sevgili kızım Selver Obuz,

Beni dünyaya getiren ve her daim varlıkları ile güç bulduğum sevgili annem Selver Obuz ve değerli babam İbrahim Obuz'a,

Yüksek lisans eğitimim boyunca bilgilerinden yararlandığım, derslerime giren tüm akademisyenlere teşekkür ederim.

Biröl OBUZ

ÖZET

KÖY ENSTİTÜLERİNİN FİNANSMANI ve EKONOMİK KALKINMADAKİ ROLÜ

OBUZ, Birol

Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Eğitim Bilimleri ABD
Eğitim Yönetimi Bilim Dalı
Proje Danışmanı: Dr. Gökhan TUZCU
Ocak 2024, 53 sayfa

Bu araştırma betimseldir, yazılı kaynaklara ve köy enstitülerinden mezun olanların düşüncelerine göre yapılan nitelikli yapıda gerçekleştirilmiştir. Doküman Analizi tekniği kullanılmaya çalışılmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan veriler şöyle özetlenebilir: Köy Enstitüleri, köylüyü köyden sonra TBMM'ye varana dek yurttaş haline dönüştürme, Cumhuriyet vatandaşı bilincini uyandırma ve de geliştirme, çocuğu mesleğe ve yüksek öğretime hazır hale getirme, eğitimde fırsat ile olanak eşitliği sağlayabilme, eğitimi ülke ekonomisinin kalkınmasına katma, eğitimi ülkenin demokratikleşmesine katma, ülke genelinde bilgi ve beceri sahibi insan yaratma, donanımlı köyler yaratma, parasız ve karma eğitim, zorluklar aşma yetki ve sorumluluğuna sahip insan yetiştirme, ilkeli ve ülkülü insanlar yetiştirme üzerine kurulmuştur.

Köy Enstitülerinin yapısını meydana getiren yasalar oldukça fazladır, zaman ve koşullara göre gerekli yasa değişikliği yapılmıştır. Eğitim programları ülke kalkınmasına, nitelikli insan yetiştirmeye uygundur, okulların yönetimi o günün şartlarına göre hem ileri hem de demokratiktir, köy enstitülerinde çalışan yönetici ile öğretmenlerin kaliteleri kanunlar ile ve günün koşullarına göre belirlenmektedir. Öğrenciler köyden alınıp - köye verilmektedir, derslerin dağılımları ile programları ülkenin gereksinim duymuş olduğu ekonomik yapıya uygun insan yetiştirmek için yeterlidir. Öğretmenlik uygulaması (staj) vardır ve mezunları yükseköğrenim görme olanağına sahiptir. Köy enstitüleri, ilk olarak bir öğretmen yetiştirmeye başlamış, kültür ve sanat faaliyetlerin vakit ayrılmış, eğitim iş içinde yapılmış (yalnızca teorik değil), üretimin arttığı köylerin canlanmış, ülkemiz tarihinde ilk kez köy çocuklarının gelişimi ve pozitif ayrımcılık olmuş, imece ismi ile bilinen katılımlı ve tüm insanların yardım ile desteğinin alınıp, başarının ve bunun yanında başarısızlığın tüm insanlara ait olduğu modeli yaşanmış, dikiş-nakış-biçki-arıcılık-tarım vb uygulamalar yaşama geçirilmiştir. Tatil ve iş planlaması yapılmış, teknik araç-gereçler geliştirilmiş, merkezden çevreye ve yakından uzağa prensibi ile eğitim yapılmış, esnek, tam katılımlı

eğitim s¼reci uygulanmıştır. K¼y enstit¼lerinde “kendi kendine yetme” ilkesi ve gerektiğinde “imece” sistemi uygulanmıştır (katılımcılık ruhu ¼st d¼zeydedir).

K¼y enstit¼leri sistemi laiktir, bilimseldir, demokratik ve samimi davranışlar vardır. Eleştiri ve ¼zeleřtiri mekanizmasının yanında teřekk¼r ve ¼d¼l de vardır. Kişisel d¼ř¼nmeyen, kolektif (ortaklık) bilince sahip, yaratıcılığı geliştirmeye ¼alıřan, sorumluluklarının farkında olan, ¼retken, kendine g¼venen, eleştirel akıl y¼r¼tebilen, araştırmacı, kendi ¼zvarlıđına yabancı haline gelmemiş kişiler yetiştirilmeye ¼alıřılmıřtır.

Anahtar Kelimeler: K¼y enstit¼leri, Eğitim ekonomisi, Y¼netim, Kalkınma.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANNAMESİ.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	4
1.1.1. Problem Cümlesi	5
1.1.2. Alt Problemler	5
1) Köy enstitülerinin kuruluşu ve amaçları nelerdir?.....	6
1.2. Araştırmanın Amacı.....	6
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Varsayımlar.....	6
1.5. Sınırlılıklar	7
1.6. Tanımlar.....	7
İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	8
2.1.1. Eğitim ve Ekonomik Yapı.....	8
2.1.2. Türkiye’de Eğitim Harcamaları	9
2.1.3. Köy Enstitüleri’nin Sosyo-Ekonomik Gelişime Etkisi	10
2.2. İlgili Araştırmalar	11
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM.....	14
3.1. Araştırmanın Modeli.....	14
3.2. Evren ve Örneklem	14
3.3. Verilerin Toplanması	14
3.4. Verilerin Çözümlemesi	15
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR.....	16
4.1. Köy Enstitülerinin Kuruluşu ve Amaçları Nelerdir?	16

4.2. Köy Enstitüleri'nin Milli Eğitime Etkisi Nedir?	18
4.3. Köy Enstitüleri'nin Kuruluş Yerleri ve Özellikleri Nelerdir?.....	20
4.4. Köy Enstitülerinin Köyün Kültürel Gelişimine Etkisi Nedir?	21
4.5. Köy Enstitüleri'nin Köyün Sosyo-Ekonomik Gelişime Etkisi Nedir?	22
4.6. Köy Enstitüleri Kapatılmasaydı Ne Olurdu?	24
4.7. Köy Enstitülerinde Eğitim Çalışmaları ve Uygulanan Eğitim Programları.....	27
4.8. Günümüz Eğitim Kurumlarının İşleyişi Nasıl?.....	31
BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	34
5.1. Tartışma ve Sonuç.....	34
5.2. Öneriler	38
KAYNAKÇA.....	40

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Köy Enstitülerinde Uygulanan Derslerin Beş Yıla Dağılımı	29
Tablo 4.2. Köy Enstitülerinde Beş Yıllık Eğitim Süresince Kültür Derslerinin Süresi	29

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 4.1.</i> Hasan Âli Yücel, uygulamalı tarım dersini denetliyor.	28
--	----

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

Eğitim, ailede başlayan ve yaşam boyu süren, kişiye istenilen davranışlar kazandırma sürecidir. Kişinin gelişiminde, en çok aile ve çevre faktörleri rol oynar. Başka bir tanımla eğitim; bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal yönlerden gelişen toplumlara uygun bireylerin yetişmesine katkı sağlar.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarındaki ana amaçlardan biri, yurdun her yerinde eğitim seferberliği oluşturabilmektir. Yapılan eğitim seferberliği belirli bir oranda başarıyı elde etmiş olsa da, ne yazık ki Türk ulusunda bu sorun tam anlamıyla ortadan kaldırılamamıştı. Harf Devrimi, Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Yasası, Halk Evleri ve Millet Mektepleri Atatürk'ün eğitim için yaptığı çalışmalardır. Bu çalışmalar, eğitim ve Cumhuriyet'in temel ilke ve hedeflerini göz önünde bulundurarak yapılmıştır. O dönemde bulunan kurumlara nazaran daha başarılı bir eğitim modeline sahip olan köy enstitüleri, kaynağını bulunduğu topraklardan alması ile toplumun kalkınmasına, aydınlanmasına ve çağdaşlaşmasına ciddi katkılarda bulunduğu için dönemine göre önemli bir yere sahiptir. Köylüler o dönemin nüfusunun % 75-80'ini oluşturuyordu. Dönemin şartlarından dolayı köylülerin eğitim-öğretim olanaklarından yoksun olması, ekonomik koşulların göz önünde bulundurulmasıyla ülkenin okul ve öğretmen ihtiyacını da karşılayabilmesi ve ilkokulların tüm yurda yayılması amacıyla köy enstitüleri kurulmuştur. Bu okullar, öğrencilerini köyden almakta ve beş yıl eğittikten sonra yine köye vermekte ve işe-üretime-kalkınmaya odaklanmaktadır. Bu okulların içerisinde, yalnızca sınıf ortamında ders veren öğretmenler değil el sanatları, tarım, inşaat, hayvancılık, ekonomi, sağlık gibi alanlarda da öğretmenler yetiştirilmiştir.

Eğitim örgütlerinin kuruluş hedeflerine, ilkelerine ve felsefesine uygun olacak şekilde kendilerini durmadan yenileme, yapılandırma ve bu duruma bağlı olarak varlıklarını devam ettirme uğraşları bulunmaktadır. Örgütler, bu süreç içerisinde çevrelerindeki toplumun ihtiyaçlarına ve gereksinimlere uygun mal ve hizmetler üretirler. Sunduğu/üretmiş olduğu mal ya da hizmetle beraber çeşitli durumlarla kültürel değerleri de üreterek yaymak gibi bir işlevi de bulunur.

Köy enstitüleri, 20. yüzyıldaki gereksinimlere uygun eğitimi tabana (köylere) yaymak, köylere ve köylüleri ekonomik, toplumsal ve kültürel bakımdan kalkındırmak amacıyla açılmış okullardır. Diğer bir deyişle köy enstitülerinde, şehir hayatından ayrı olarak köyde yaşayan insanların gündelik yaşamlarına ve tarımsal üretim süreçlerine yararlı olabilecek bir eğitim programı yapılmıştır. Bu program soyut nitelikte değildir, buldukları

köyün ve çevresinin doğal yapısı, mimarisi, ekonomik ve tarımsal üretim şekline göre değişip, dönüştürülebilir bir programdır.

Köy enstitüleri, kırsal kesimde ekonomik ve sosyo-kültürel dinamikleri göz önünde bulundurularak Cumhuriyet rejiminin istikrarı ve garantisi için eğitim yardımıyla toplumun en alt tabakasından başlatılarak ekonomik, sosyolojik ve kültürel bir sosyal projedir. Yeni kurulmuş olan devletin, cumhuriyet rejiminin demokratik ve çağdaş bir toplum olabilmesi yolunda önemli bir tezidir. Bu tezin, belirli bir toplumun taban kesimine ihtiyacı vardı. Bu alt tabaka ile demokrasinin hakim olduğu bir ulus ortaya çıkarmak için çalışmalar başlatılmıştı. Yeni bir ulus oluşturma aşamasında en önemli faktörlerden biri eğitim düzeyiydi ve bu eğitim düzeyine en fazla katkıda bulunanlardan biri de köy enstitülerinin açılmasıydı. Bu enstitülerde toplumun yaşam tarzını en hızlı şekilde değiştirecek öğretmenler yetiştiriliyordu. Yetiştirilen bu öğretmenler, halkın sağlık ve eğitim problemlerine çözüm buluyor, köy halkına çağdaş bir hayatın gerekçelerini anlatıyorlardı (Apaydın, 1993, s.8).

Köy enstitüleri açıldığı bölgeye doğrudan veya dolaylı olarak toplumsal, ekonomik ve kültürel alanlarda pozitif etkiler yaratmıştır. Kuruldukları alanlara yeni ürünler, yeni üretim ve pazar fırsatı sunmuştur (Akyüz, 1989, s.437). Örneğin, Trabzon - Beşikdüzü'nde Köy Enstitüsü yapılmadan önce, köy halkının tüm yaşamları fasulye, mısır, fındık ve ineklere göre sürüyordu. İnekler yeterince beslenemediği için süt ve et üretimi azdı. Her hanenin bir, iki ya da üç ineği vardı, arazinin yeterli olmaması ve kırık olması seri üretime olanak tanımıyordu. Uzaktan şato gibi görünen dağınık yerleşim evlerinin bölümleri, köylünün yaşam alanının dışında hayvanlara, mısıra ve fındığa göre düzenlenmişti.

Elde edilen mahsullerde, hesap edilemeyecek kadar insan gücü, alın teri ve emek vardı. Asıl ağır yük, yörede yaşayan kadınlardaydı. Yörede genel olarak toprak dar ve eğimliydi. Yöre halkı mısır, fasulye ve fındık gibi mahsullerini yabani hayvanlardan koruyabilmek için dar ve eğimli arazilere evlerini yapıyorlardı. Bel küreği, en önemli üretim araçlarından biriydi; toprak hep kürek ve el yardımı ile işleniyordu. Beşikdüzü'nde kurulan enstitü, ilk iş olarak yörede yoğun şekilde görülen sıtmaya çözüm aramakla başlamıştır. Enstitünün bir sonraki amacı da bataklıkları kurutmak, balıkçılığı arttırarak geliştirmek ve tarıma katkıda bulunmak olmuştur. Çevrede bulunan arazilere gübreleme yapmış, bölgeye uygun tarım ürünlerini ekmiş ve verimliliği arttırma faaliyetine başlamıştır (Arman, 1969, s.273).

Köy enstitüleri, 17 Nisan 1940'ta yasa ile kurulmuştur. Enstitülerde, öğrenciler her işi kendileri yapmaktaydı, bilgi, iş içinde yaparak-yaşayarak alınmaktaydı. Enstitülerin

kurulduğu ilk zamanlarda bir taraftan dersler ve işler yürütülür, gelecek yıllar için plan-proje ve hayaller kurulurken; diğer yanda da okuma saatlerinde topluca kitap okutulurdu. Enstitü de parası olan öğrenciler ve öğretmenlerin de katılımlarıyla bir kooperatif kurularak elde var olan eşya ve malların üzerinden alış-veriş yapılmıştır. Kooperatif zaman içinde, enstitünün ve yörenin gereksinimlerini karşılayacak duruma getirilmiştir. Enstitülerde dokuma tezgâhları, kundura atölyesi, marangoz atölyesi, dikiş atölyesi, dokumacılık atölyesi ve balıkçılık atölyesi kurulmuştur.

Enstitülerde kurulan bu atölyeler, enstitü, yöre halkı ve öteki enstitülere oldukça önemli bir örnek oluşturmuştur. Kurulan bu atölyeler, enstitüye gelir kaynağı oluşturmuştur. Enstitüde üretilen ürünler/mallar, halka ucuza sunulmuştur. Gereksinimi olan öteki enstitülere de ürünler iletilip alış-veriş yapılmıştır. Özetle halk ve aynı zamanda enstitü kazanmıştır.

Köy enstitülerinde, ulusal bayramlarda yöre halkının katılımlarıyla törenler ve eğlenceler düzenlenmiştir. Sazlar, kemençeler, mandolinler, akordeonlar, davullar ve zurnalar çalınıp, marşlar, kahramanlık türküleri ve şarkıları söylenmiştir. Köy enstitülerinde öğretmenler, öğrenciler, yöneticiler, usta öğreticiler ve diğer çalışanlar karşılıklı saygı, sevgi ve çalışma barışı içinde olmuşlardır.

Köy enstitülerinin tamamı 1942 yılından itibaren, kırsalın eğitim planlamasına başlanmıştır. İlk mezunların verilecek olduğu köylerden başlayıp, öğretmen adaylarının tümüne verileceği köyler üç sene önceden tespit ediliyor, illerdeki ilgililer ile işbirliğine gidilerek köylerde ihtiyaç duyulan hazırlıklara başlanıyordu. Böylece öğrencilerin 45 günden oluşan tatillerinde, yapmış oldukları araştırmalar ve öteki yollar ile yapılan çalışmalarla, köydeki inceleme dosyaları daha da zengin hale getiriliyordu (Arman, 1969, 463).

Özetle, Köy Enstitüleri'nin öteki okullardaki gibi yapılı ve aynı zamanda kurulu binalarda hem eğitim hem de öğretime başlamamıştır. 21 tane olan köy enstitülerinde 1 veya 2'si haricinde neredeyse tamamı boş bir arazilerin üzerinde, çadırlara yerleşmiş şekilde temelleri atılmıştır. İslî çadırlardan elektrik sayesinde aydınlanmakta olan binalara geçişin bir öyküsü niteliğindeki Köy Enstitüleri'nde ihale ile müteahhite verme, gündelik ücretle çalıştırılmış olan yüzlerce işçi ile devlete milyonlara mal olan bir masraf yoktu. Taşları enstitü öğrencileri tarafından taşınan, kireçleri öğrenciler tarafından söndürülen, tuğlaları öğrencilerce yapılan, kumları da öğrencilerce elenen ve temelleri de yine öğrenciler tarafından kazılan yapılar vardı. Köy enstitülerinin oluşturduğu en önemli gerçek, hiç şüphesiz Türk insanının birçok yeteneğini ortaya çıkarmasıdır.

Eğitim örgütlerinin amaç ve ilkeleri, yaşadığı toplumun değerlerine ve gereksinimlerine göre kurulur. Köy enstitülerinin amaç ve ilkeleri de Türk toplumunun değerlerine göre belirlenmiştir. Köy enstitüleri Türkçe bir buluştu, benzeri olmayan, başka kaynaklardan taklit edilmemiş, kaynağını vatan ve millet sevgisinden almış, ulusal kalkınmanın temel ilkesi olarak benimsenmiştir.

Bu araştırmada, köy enstitülerinin finansmanı ve Türkiye'nin ekonomik kalkınmasındaki rolü incelenmiştir.

1.1. Problem Durumu

Eğitim, kişiliğin gelişebilmesine yardımcı olan, bireylerin hayatı adına gerekli olan bilgi, beceri ile davranışlar elde edebilmesine fayda sağlayan süreç anlamına gelmektedir (Tezcan, 1992, 3). Bahsi geçen süreç, bireyin okul hem haricinde hem de içerisinde hayat boyu edinmiş olduğu öğrenmelerin tamamını içine almaktadır (Varış, 1988, 19). Bunun dışında eğitim, kişilerin kendisine ve aynı zamanda topluma yararlı olacak şekilde yetiştirilebilmesi sürecidir. Kendisine yararlı olan kişi, topluma da yararlı olacaktır. Bu nedenle ülkelerin kalkınması için eğitim çok önemli bir etken olarak görülmektedir.

Eğitim, ilk olarak ailede başlamakta, sonra okul ile sürmekte, sonra da yaşam ile iç içe ilerlemektedir. Ünlü ekonomist Marshall'ın dediği gibi "Eğitime yapılan yatırım, ulusal bir yatırımdır" (Tuzcu, 2021, s.4).

Eğitim ve öğretimde hedeflenen başarı düzeyine ulaşabilmek adına demokratik ortam ile beraber demokrasinin benimsenmesi, eğitim idarecilerinin liderlik tarzları, eğitim ile ders denetimlerinin hem eğitimin hem de dönemin özellik ve şartlarına uygun, teknolojinin etkili ve verimli bir şekilde kullanılması, iş tatmininin, motivasyon ile örgüte olan bağlılıklarının üst düzeyde olması ile doğru orantılı bir yapıya sahip olması lazımdır.

Bir örgütün hedeflerini hayata geçirebilmesi adına, hem etkili hem yeterli olması gerekmektedir. Fakat etkililiğin ön şartı hiç şüphesiz yeterlidir. Örgüt eğer yeterli olmazsa, hiçbir zaman etkili de olamaz. Yeterlilik, örgütün kişisel beklentileri giderebilmesiyle sağlanmaktadır.

Köy enstitüleri, Cumhuriyet tarihimizin en özgün okullarındandır. Aynı zamanda Cumhuriyet tarihimizde en fazla tartışılan, en derindeki izler oluşturan okullar olmuşlardır. 1937-1948 döneminde ülkenin tamamına yayılmış 21 köy enstitüsü açılmıştır. Köy enstitüleri iyi düşünülmüş, iyi hazırlanmış, başarıyla uygulanmış sistemdir. Köy enstitülerinin, minimum üç noktada özgün nitelikler barındırdığının altını çizmek lazımdır (Gazalcı, 2015, s.17-18).

1) Yepyeni bir kurumsallaşma modeli üstüne yapılandırılmış bir sistem olan köy enstitülerindeki ana gaye köydeki çocukları, bu bölgede çalışabilecek, köye fayda sağlayan bir eğitimci olarak yetiştirmektir. Bunun dışında bölge halkıyla enstitülerin arasında bağ kurup İkinci Dünya Savaşı senelerinde genel bütçe üzerinde herhangi bir yük oluşturmadan enstitülerin varlığını devam ettirmesiydi.

2) Köy enstitülerinin temel ilke, mezun olanların çalışacakları bölgeye örnek bir insan şeklinde gitmeleri, bilgileri ile köyün hem gelişimi hem de dönüşümüne öncülük olmalarıdır. İyi bir yurttaş haline gelmeleri, en büyük amaç idi. Özgün müfredatın diğer bir özelliği ise sanat ve kültür sayesinde donanımlı eğitimcilerin yetiştirilmesi idi.

3) Özgün eğitim programlarıyla ufukları geliştirilen gençler, kültür, sanat, müzik, edebiyat, tiyatro, el sanatları ve bilimsel alanlarda fazlaca üretken hale gelmiştir. Enstitülerde asıl mühim olan konu, yaratıcılık ile özgüvenin ön planda tutulmasıdır. Bu sayede özgür ortamlar içerisinde yetişen öğrenciler, edindikleri meslekleri, yaşamları süresince kendilerine güvenli, eleştirel düşünebilen kişiler olmuşlardır. Enstitülerde yetişen gençlerin çoğu ülkenin genel ve üst düzey problemleri ile alakalı düşünce üretebilen aydınlar şeklinde ön plana çıktıkları görülmektedir. Demokrasi bilinci ince ayrıntısına dek bahsi geçen gençlere işlenmiştir.

Köy enstitüleri, yalnızca 10 yıl işlevini sürdürdü ama etkileri hala gündemdedir. Cumhuriyet yurttaşı yetiştirmişlerdir. Eleştirel bakabilen, demokrasiden yana insanlar yetiştirmiştir.

Köy Enstitüleri, Türk ulusu üzerinde hiçbir okulun başaramadığını başarmıştır. Yalnızca eğitimde değil, teknik, tarım, ekonomi, sağlık ve sosyal hayat alanlarında da kalkınmayı ve Türk ulusunu ileri seviyelere taşıyan model olarak görülmektedir. Köy enstitüleri modelinin finansal ve ekonomik kalkınma yönüyle incelenmesinin, günümüz okullarının işleyişini değerlendirebilecek, iyileştirebilecek ve geliştirebilecek veriler sağlayacağı tahmin edilmektedir.

1.1.1. Problem Cümlesi

Araştırmada belirlenen problem cümlesi ise şudur: Köy enstitülerinin finansmanı ve ekonomik kalkınmadaki rolü nedir?

1.1.2. Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

- 1) Köy enstitülerinin kuruluşu ve amaçları nelerdir?
- 2) Köy enstitülerinin milli eğitime etkisi nedir?
- 3) Köy enstitülerinin kuruluş yerleri ve özellikleri nelerdir?
- 4) Köy enstitülerinin köyün kültürel gelişimine etkisi nedir?
- 5) Köy enstitülerinin köyün sosyo-ekonomik gelişime etkisi nedir?
- 6) Köy enstitüleri kapatılmasaydı ne olurdu?
- 7) Günümüz eğitim kurumlarının işleyişi nasıldır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Yapılan bu araştırmanın genel gayesi, köy enstitülerinin finansmanı ve Türkiye'nin ekonomik kalkınmasındaki rolünü incelemektir. Köy enstitülerinin modeli nasıl oluşturulmuştur? Bahsi geçen kurumların sahip olduğu yapılar, öğrencileri köyden alıp, gerekli olan bütün eğitimi vermesinin ardından tekrar köye veren; üretim, iş ile kalkınma temelli eğitim sunan kurumlar olmaları nasıl sağlanmıştır? Bağlamında sorulara yanıt aranmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Köy enstitülerinin sahip olduğu yapılar, öğrencileri köyden alıp, gerekli olan bütün eğitimi vermesinin ardından tekrar köye veren; üretim, iş ile kalkınma temelli eğitim sunan kurumlar olmalarından ileri gelmektedir. Bahsi geçen okullarda, yalnızca sınıf ortamında ders veren eğitimci değil, tarım, inşaat ile sağlık gibi çeşitli konularda da bilgi sahibi olan eğitimciler yetiştirilmiştir. Yapılan ilgili çalışmada, köy enstitülerinin kurulma felsefesi, çalışmaları/etkinlikleri, uygulanmakta olan eğitim programları ile kalkınmadaki rolü araştırılmıştır.

İlgili araştırmanın, eğitimin finansmanı ve giderleriyle alakalı şekilde gelecekte yapılacak olan araştırmalara rehber olacağı tahmin edilmektedir. Bu alana yeni bakışlar kazandıracığı düşünülmekte, eğitim tarihimizde talihsiz bir okul türünün etkilerini hatırlatmaktadır.

Köy enstitülerinin hak ettiği ilgiyi elde etmesi ve ülkemizin kronikleşmiş hale gelen eğitim problemlerine yeni bir çözüm şeklinde yeniden gündem olabilmesi adına çerçeve sunması umulmaktadır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada belirlenen temel varsayımı şu şekildedir:

Araştırma alan taraması yoluyla yapılacak olup bugüne kadar köy enstitüleri ile ilgili yazılı kaynaklar ve arşivlerden yararlanılacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- Ulaşılabilen yerli ve yabancı kaynaklardan elde edilen veriler ile sınırlıdır.
- Araştırmaya katılanların köy enstitülerinin yapısı, amacı, eğitim süreci ile örgütsel iklimine ilişkin görüşleri ile sınırlanmıştır.

1.6. Tanımlar

Cumhuriyet: Bir milletin, egemenliğini kendi ellerinde tuttuğu ve bu durumu belli sürelerde seçmiş olduğu milletvekilleri vasıtasıyla kullanmış olduğu devlet şekli.

Eğitim: Gençler ile çocukların sosyal hayatta yerlerini alabilmeleri adına gerekli olan beceri, bilgi ile anlayışları elde edebilmelerine, karakterlerini geliştirmelerine hem okul içerisinde hem de okul dışında, dolaylı veya doğrudan yardımcı olma (TDK).

Öğretim: Belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işi (TDK).

Okul: Kamuya ait her tür ve düzeydeki örgün ve yaygın eğitim-öğretim kurumu.

Öğretmen: Bir meslek olarak, devletin eğitim ve öğretim ile ilgili görevlerini üzerine alan uzmanlık gerektiren bir meslek.

Köy Enstitüleri: İlkokul düzeyi eğitime öğretmen yetiştirmek için 3803 sayılı kanun uyarınca açılmış olan okullar. 6234 sayılı yasa sonucunda kapatılmıştır.

Örgütsel iklim: Herhangi bir organizasyon içerisindeki ortak ruhsal güçlerin görünümüdür.

Üretim: 1) hayvanlardan, topraktan veya bitkilerden ürün elde etme, üretim işi. 2) bireylerin, toplumun yaşayabilmesi ve gelişmesi adına mecburi olan nesnelere sahip olmaları amacıyla doğal çevrelerini değiştirebilme faaliyetleri ile süreci.

Gelir: Emeğin karşılığında alınan ücret ya da maaş, sermaye geliri, toprak kirası, girişimci gelirlerinden bir tanesi veya daha fazlası (Tuzcu, 2021, s.137).

Gider: Bir kişi veya şirketin hizmet ile mal imal etme ve mevcut çalışmalarını devam ettirebilmesi adına para gibi değerlerini kullanması (Tuzcu, 2021, s.137).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışmanın bu bölümünde, köy enstitülerinin finansmanı, ülkenin sosyo-ekonomik gelişimine katkısı vb konularda bilgiler verilmekte ve bu alanda daha önceki yıllarda yapılan araştırmalardan kısaca bahsedilmektedir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Çalışmanın bu alt bölümü çerçevesinde, köy enstitülerinin finansmanı, ülkenin sosyo-ekonomik gelişimine katkısı vb konularda bilgiler verilmektedir.

2.1.1. Eğitim ve Ekonomik Yapı

Eğitim ve ekonomik yapı arasında etkileşimin bulunduğu ilgili çevrelerce dile getirilmektedir. Ekonomik ve eğitim sisteminde meydana gelen yapısal değişiklikler eğitim sistemine etkide bulunmaktadır. Eğitimde meydana gelen değişimler de ekonomik gelişimin sağlanmasında belirleyici rol olmaktadır. Buna göre, eğitimin ve ekonomik yapının değişim ve gelişimlerle birlikte ilerlediği, ekonomik yapının ihtiyaçlarına cevap vermek adına değişime uğradığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Eğitime yönelik açıklamalar, eğitimin işlevsel etkisinin üzerinde durmaktadır. Örnek verilecek olursa, eğitim kişilerde doğuştan var olan becerilerin kullanılabilir potansiyele getirilmesinde öncül kılavuz olmaktadır. Bu anlamda eğitim, bireylerin ekonomik yapı içindeki rollerini belirlemektedir. Bu özelliği ile eğitimin, bireylerin hayatında mesleki bilgi ve beceriler edinerek, hayatlarını ekonomik anlamda refah düzeylerini artırarak sürdürebilmeleri ve meslek edinmelerine yardımcı olan etkiden de söz etmek gerekir.

Eğitimdeki amaçlardan bir tanesi de bireylerin doğru karar verme yeteneklerini geliştirmek ve kişilerin kendilerini tanıyabilmeleri ile kendilerini geliştirmelerine imkan sağlamaktadır. Buna karşın, eğitimin etkisi sadece kişilerin yaşamlarına ve gelişimlerine odaklanmış değildir. Eğitim sonucunda, insanların edinmiş oldukları beceri ve yetkinlikler yalnızca söz konusu insanlar için değil toplumun tamamı için de pozitif etkiler yaratmaktadır. Pozitif dışsallık şeklinde de ifade edilebilecek bu durum, aslında eğitim ve eğitime ayrılacak kaynakların önem düzeyini daha fazla yükselten bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir toplumda eğitimin sağladığı dışsallıklar, genel olarak şöyle sıralanabilir (Ünal, 1996, 212 ve Tuzcu, 2021, s.63):

- Etkin bir demokrasi geliştirme ile demokratik tutumları yaygın hale getirme.

- Piyasaların verim düzeyini yükselterek teknolojik gelişmelere adapte olunması.
- Suç oranının azaltılmasıyla adli sisteme yapılan giderlerinin azaltılması.
- Daha düşük bir gelir düzeyinin yol açtığı işsizlik ödemeleri ya da kamu sağlığı giderleri vb. gibi bütçeye yük getiren maliyetlerin düşürülmesi.
- Sermaye piyasalarındaki etkinliğin artırılarak ekonomiye katkı sağlanması.
- Sürücülere verilen eğitimlerle trafik kazası ve bu kazaların neden olduğu maliyetlerin azaltılması.
- Kamu kurumları tarafından verilen hizmetlerin yanında gönüllü yardım hizmetlerinde de artış sağlanması.
- Eğitim kurumlarınca verilen çocuk bakım hizmetleriyle kadınların işgücüne katılım olanaklarının artırılması.

Eğitim ile kalkınma arasındaki ilişki, mal ve hizmetlerin üretimi-tüketimi, varolan iş alanlarının geliştirilmesi ve yeni iş alanlarının yaratılması, işsizliğin azaltılması, yaşam kalitesinin yükseltilmesi, gelirin daha adil dağıtılması gibi etkenlerden meydana gelmektedir.

Ekonomi ve eğitim arasında iki yönlü bir ilişki görülür:

- Ekonomi, eğitimin gereksinimlerini ne şekilde karşılayacak (eğitimin finansmanı)?
- Eğitim, ekonomiye nasıl katkı sağlayacak?

Diğer bir deyişle, eğitim ve ekonomi, birbirini besleyen ve destekleyen süreçlerdir. Ekonomiden eğitime kaynak sağlandıkça, eğitimin de ekonomiye katkı düzeyinde artış meydana gelmektedir.

2.1.2. Türkiye’de Eğitim Harcamaları

Ülkelerin kalkınabilmesi adına eğitimin rolü oldukça büyüktür. Kalkınma süreci boyunca gereksinim duyulan özellik ile sayıda işgücünü sağlarken; dünyadaki diğer ülkelerin gelişimini takip etme, üretim süreci içerisinde gereksinim duyulan teknolojiyi takip etme ve aynı zamanda yayma gibi fonksiyonlara da katkıda bulunmaktadır.

Eğitim hizmetinin sunulabilmesi için bireyin mensubu olduğu ailenin ekonomik yapısı, kamunun sağladığı haklar ve özel sektör tarafından bireye sunulan hizmetlerin tümüne “eğitim harcaması” olarak nitelendirilebilir. Eğitim giderleri ilgili analizler, genel anlamda eğitim giderlerinin büyüklüğü (eğitim giderlerinin GSMH içindeki oranı); kamunun eğitime yaptığı giderlerin büyüklüğü veya kamu bütçesinden eğitime ayrılmış kaynakların GSMH içerisindeki oransal büyüklüğü vb ölçütler elde edilerek gerçekleştirilmektedir.

2.1.3. Köy Enstitüleri'nin Sosyo-Ekonomik Gelişime Etkisi

Köy Enstitüleri kurulma aşamasındayken, köylerde yaşayan insanlar genel olarak tarımla uğraşmaktaydı. Çalışma dönemlerinde köyde yaşam süren kişilerin %32'si tarımla uğraşırken, %60'ı işsiz bir durumdaydı. Yaşamını köyde sürdüren toplumun büyük bir kısmı toprak sahibi değildi. Verimli topraklara sahip olanlar genelde beyler, ağalar ve aşiret reisleriydi. Üretim yapan köylülerin ürününün az veya çok olması tamamen doğal koşullara bağlı olarak kadere kalıyordu. İleri tarım yöntemlerinden, toprağı daha verimli hale getirme ve araç gereçlerin ilkel ve sayıca az olması da üretimi etkileyen faktörlerdendi (Pazar, 2001 s 47). Köylünün geliştirilen teknolojik araç ve gereçlerden haberi olmuyordu. İhtiyaçlarını ve gereksinimlerini durumlarına uygun şekilde kendi kendilerine karşılıyorlardı. Ürettikleri malı genel olarak dışarıya satmıyor kendi ihtiyaçları için kullanıyordu. Zorunlu bir durum olmadığı sürece dışarıdan da herhangi bir şey satın alınmıyordu. Bu durum da köylerin durgun ve kapalı ekonomik hayat sürmelerine neden oluyordu. Kendi içerisinde yetinen bir toplumun hem ekonomik hem de sosyal olarak gelişmesi pek mümkün değildi. Bu kapalı ve durgun ekonomiyi üretim, tüketim ve pazarlama bakımından en üst seviyelere çıkarabilmek amacıyla köylüye, kooperatifleşmeyi tanıtip yaygınlaştırarak köy halkının sömürülmesi engellenmeye çalışılmıştı (Pazar, 2001, s.51).

4274 Sayılı Kanun madde 62 uyarınca “Köy Okulları ve Köy Enstitüleri'nde öğretmen, öğrenci ve köy halkının gereksinimlerine uygun olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın gözetiminde birer kooperatif kurulması gerektiği” ifade edilmiştir. Bahsi geçen durumla birlikte öğretmenlerin ve de öğrencilerin tüketim ihtiyaçlarını giderebilmek için her enstitüde kooperatif açılmıştı. Açılan ilgili kooperatifler belirli bir zaman sonra sadece okul ihtiyaçlarını değil bölge de bulunan köylülerin de ihtiyaçlarını karşılamaya başlamıştı. Kooperatife köylüler ortak edilince hem ihtiyaçları olan ilaç, kitap, defter gibi malzemeleri karşılamaları, hem de hayvanlarından ve topraklarından elde ettikleri mahsulleri kentlerde pazarlamaları için aracı bir fırsat oluşmuştu (Tonguç, 1947, s.573). Kooperatifleşme süreci, köy halkı için örgütsel bir boyut oluşturmuş, halkın arasındaki ekonomik, siyasal ve toplumsal dayanışmanın gelişmesine katkıda bulunmuştu. İkinci Dünya savaşı sonrasında oluşan kıtlık ve yokluk sırasında kooperatifler, çevre köyler ve enstitüler için çok önemli olanaklar sağlamaktaydı. Örneğin köy halkı şehirlerde almak istedikleri ürünleri bulamadığında veya fiyatı fazla bulduklarında enstitü kooperatiflerinden daha uygun fiyatlara alıp işlerini kolayca halledebiliyorlardı. Enstitülerde üretilen mallar bu şekilde köy halkına daha düşük fiyatlarda verilebiliyordu (Türkoğlu, 1997, s.218-219). Köy okulları ve

köy enstitüleri sadece insan gücünden faydalanılarak yapılmış, imece usulü ile çalışmanın ve kurumlar arası yardımlaşmanın pozitif etkilerinin en güzel örneklerindedir. Enstitülerden mezun olanlar için, işe yarayabilecek hem üretim araçlarını hem de köyde kullanabilmeleri için araçları verilmiştir. Bunları alıp köylere giden eğitimciler, köyün doğal koşulları uyarınca ekonomiye daha çok katkı sağlayacak yöntemleri kullanarak faaliyetlere yön vermişlerdir. Enstitüler farklı farklı yerlerde kurulduğu için tarımsal, hayvansal ve ekonomik faaliyetleri de değişkenlik göstermekteydi (Bakkal, 1999, s.106-107). Örneğin; Eskişehir-Çifteler’de; bentler yapılarak suyun gücünden elektrik üretilmişti. Antalya-Aksu Köy Enstitüsü’nde; halıcılık, dokumacılık konuları öğretilmişti. İzmir-Kızılcıllu’da; zeytincilik, tütüncülük, incircilik, bağcılık, Kırklareli-Keirtepe Köy Enstitüsü’nde; peynircilik, sütçülük, arıcılık öğretilmişti. Trabzon-Beşikdüzü Köy Enstitüsü’nde; genel olarak balıkçılığın üzerinde durulmuş, tuzlama, fiçı imali av tamiri gibi işlerde oldukça gelişmişti. Enstitüler hangi alanlarda kendilerini geliştiriyorsa o alana daha çok ağırlık verilmiştir. Üretim fazlası olan ürünleri, enstitüler kendi aralarında birbirlerine aktarmıştır. Bu durumdan yola çıkarak enstitülerin çevre şartlarına bağlı olacak şekilde faaliyetlerini sürdürdükleri görülmüştür. Yine enstitüden mezun olmuş öğretmenler gelişen tarımsal teknikleri yayarak köy ve ülkenin ekonomisine büyük oranda katkıda bulunmuşlardır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Köy Enstitüleriyle alakalı pek çok araştırmanın yürütüldüğü ile, Ulusal Tez Merkezinde karşılaşılmıştır. Buradan elde ettiğim bilgiler uyarınca Köy enstitüleri ile alakalı gerçekleştirilmiş olan çalışmalar içerisindeki yüksek lisans tezlerini, araştırma konuları ışığında şu şekilde sıralamak yanlış olmayacaktır:

- Akyüz (1977), Türk Eğitiminde Köy Enstitüleri Denemesi Üzerine Araştırma (Doktora).
- Berkol (1985), Köy Enstitülerinin Eğitim Sistemimiz İçindeki, Yeri, Önemi ve Fonksiyonları Üzerine Bir Tahlil Denemesi (Yüksek Lisans).
- Erçelebi (1991) Köy Enstitülerinin Eğitim Yönetimine Katkıları (Doktora).
- Ekinci (1993), Sanayileşme ve Ulusallaşma Sürecinde Toprak Reformunda Köy Enstitüleri (Yüksek Lisans).
- Bahadır (1994) Köy Enstitülerinin Sosyolojik İncelenmesi (Yüksek Lisans).
- Ilgaz (1995) Köy Enstitüleri ve kemalizm ideolojisi (Doktora).
- Kökçü (1995) Türkiye Siyasetinde Tartışmalara Neden Olan Köy Enstitüleri (Yüksek Lisans).

- Bakkal (1999), Türkiye’deki Köy Enstitüleri (Yüksek Lisans).
- Çakan (1999) Türkiye Eğitim Politikası Çerçevesindeki Köy Enstitüleri (Yüksek Lisans).
- Bozkurt (2001) Öğretmen, Cumhuriyet Kurumları Köy Enstitüleri (Yüksek Lisans).
- Erdem (2001) Enstitülerin Öğretmen Yetiştirme Modeli Olarak İşlevi (Yüksek Lisans).
- Sekmen (2001) Köy Enstitülerinin Çok Partili Yaşama Geçiş Öncesi ve Sonrası Siyasal İşlevi (Yüksek Lisans).
- Boybeyi (2002) Köy Enstitülerinin Basındaki Yansımaları (Yüksek Lisans).
- Kalyoncuoğlu (2002) Hasan Ali Yücel’in Eğitimci Kişiliği (Yüksek Lisans).
- Filiz (2005) Kalkınma ve Eğitim İlişkisi - Köy Enstitüleri Deneyimi (Yüksek Lisans).
- Ervin (2006) Türk Fotoğraf Sanatının Gelişim Süreci İçinde Halkevleri ve Köy Enstitülerinin Rolü (Yüksek lisans).
- Baysal (2006) Köy Enstitülerinin Mekânsal Yapısı (Yüksek Lisans).
- Koç (2007) Türk Kültür Tarihi İçinde Köy Enstitülerinin Rolü (Doktora).
- Ersil (2007) Enstitülerde Müzik Eğitimi (Yüksek Lisans).
- Aytemur (2007) Köy Enstitülerinin Siyasal ve Sosyolojik İşlevi.
- Kalaycı (2008) Bir Öğretmen Yetiştirme Modeli Olarak Köy Enstitülerinin Etkisi (Yüksek Lisans).
- Akar (2011) Türkiye’deki Köy Enstitülerinin Toplumsal Değişimdeki Yeri (Yüksek Lisans).
- Yılmaz (2013) Türkiye’de Köycülük ve Köy Enstitüleri (Yüksek Lisans).
- Nartok (2014) Köy Enstitüsü Mezunlarının Köy Romanları Üzerine İnceleme (Yüksek Lisans).
- Güler (2015) Köy Enstitüleri Bağlamında Eğitim ve Toplumsal Değişime Etkisi (Doktora Tezi).
- Kanpolat (2015) Harf Devriminden Köy Enstitülerine Türkiye’de İlköğretim (Doktora).
- Akdoğan (2016) Köy Enstitülerinde Eğitim Anlayışı ve Yurttaşlık Bilgisi Öğretimi (Doktora).
- Toprak tarafından, 2008 yılında “Cumhuriyetin İlk Döneminde Türk Eğitim Sistemi ve Köy Enstitüleri” adlı bir araştırma yapılmıştır.

- Ezer tarafından, 2020 yılında “Köy Enstitülerinin Türk Eğitim Tarihindeki Yeri ve Önemi” adlı bir araştırma yapılmıştır.
- Varol tarafından, 2020 yılında “Köy Enstitüsü Sisteminin Tarihsel Temelleri” adlı bir araştırma yapılmıştır.

Ancak Türkiye’de Köy Enstitüleri modelinin finansal ve ekonomik kalkınma yönüyle incelenmesinin, günümüz eğitim kurumlarının işleyişini değerlendirmeye, iyileştirmeye ve geliştirmeye ilişkin bir araştırma bulunmamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, esas olarak betimsel niteliğe sahip olacak olup, "doküman analizi (belge inceleme)" metodolojisi üzerinden gerçekleştirilecektir. Bu çalışma, yazılı kaynakları temel alacak olup, özellikle yüksek köy enstitüsü ve köy enstitüsü mezunlarının düşünce dünyasına odaklanacaktır. Planlanan araştırma, katılımcıları bu belirli mezuniyet grupları ile sınırlayarak, belge incelemenin temelini oluşturacak verilere odaklanacaktır. Doküman analizi, araştırma konusu ile ilgili yazılı kaynakların detaylı bir şekilde incelenmesini içermekte olup, bu analiz süreci, nitel bir perspektif sunma amacı gütmektedir. Bu tür yazılı kaynaklar, nitel araştırma için elzem olan, araştırmacıya geçmişle ilgili zengin bilgiler sunabilen kıymetli belgeler olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.187-188). Bu çalışma, kaynak tarama (tez, kitap, makale, bildiri vb) şeklinde yapılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türk eğitim tarihinin Cumhuriyet dönemine odaklanmaktadır. Bu dönem içinde, köy enstitülerinin rolü ile sosyo-ekonomik proje şeklinde köy enstitülerinin bugünkü eğitim sistemi açısından taşıdığı anlamın analizi yapılmıştır.

3.3. Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında, köy enstitülerine ilişkin bugüne kadar çıkarılmış yasa, yönetmelik ve yönergeler, yazılmış kitap, yayımlanmış araştırma, proje ve makalelerin taraması yapılacaktır. Köy Enstitüleriyle alakalı kaleme alınan eserler gruplandırılırken, köy enstitüsünü bitiren kişilerin kaleme aldığı kitapların, çalışmaya çok daha fazla katkıda bulunacağı tahmin edildiğinden dolayı öncelik taşıyacaktır. Verilerin elde edilmesi, kaynak tarama yöntemlerine başvuru olarak yapılacaktır. Olabildiğince birinci el kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır. Veriler bilgisayar ortamında toplanarak gerekli çözümler için hazır hale getirilmiştir.

İhtiyaç duyulan kitaplar, çeşitli kütüphaneler ve sahaflardan sağlanmıştır. Bu kaynaklardan elde edilen materyaller arasında PAÜ Kütüphanesi öncelikle değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, diğer il ve ilçe kütüphanelerinden de yararlanılmıştır. Kütüphaneler bünyesinden sağlanamayan eserler için ise farklı sahaflarla iletişime geçilerek kitaplar temin edilmiştir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi

Elde edilen veriler, “içerik analizi” yöntemiyle ayrıntılı bir şekilde çözümlenmiştir. İçerik çözümlemesinin ana amacı, etkili bir betimleme ile doğru sınıflandırma yoluna giderek çalışmayı sistemli düzen içinde organize etmektir. İçerik analizine başvurularak gruplandırılan veriler, araştırmanın alt problemlerine uygun şekilde alt başlıklara bölünmüş ve anlamlı bütün ortaya çıkaracak biçimde düzenlenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, toplanan veriler ve yapılan çözümlenmeler tartışılmakta ve daha önceden bu alanda yapılmış olan araştırmalar ile karşılaştırılmaktadır.

4.1. Köy Enstitülerinin Kuruluşu ve Amaçları Nelerdir?

Köy Enstitüsü, ülkemizde ilkokul öğretmeni yetiştirebilmek için 3803 sayılı kanun ile kurulmuş olan eğitim kurumudur. Bu kurum, tümüyle ülkemize has bir eğitim projesidir. Bu projeyi bizzat 28 Aralık 1938'te dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel yönetmiştir.

Ülkemizde köy enstitüsü düşüncesi, ilk kez ABD'li eğitim filozofu olan John Dewey öncülüğünde iddia edilmiş bir düşüncedir. Dewey, kırsal alanlarda bulunan okulların toplum hayatının merkezine dönüştürülmesinin büyük önem taşıdığına altı çizilmiştir. Ülkemizde okulların yerel şartlara adapte olma problemi, eğitim felsefesinin kaynağı niteliğindedir. Mezunların, okul öğretmenleri ile toplumun eğitimcileri olmaları bekleniyordu. Öğrenciler, evlerini, kendi okullarını, yatakhanelerini, iş atölyelerini inşa ederek, yaparak ve aynı zamanda yaşayarak öğrenme yöntemini kullanarak üretimle eğitimi birleştirdiler.

Öğretmenler, köy halkına örgün eğitim sunacakları gibi, okuma-yazma ve temel bilgileri kazandırmakla kalmayıp, aynı zamanda modern bilimi kullanarak tarım tekniklerini öğreteceklerdi. Bu kapsamda, öğretmenler gitmiş oldukları yerlerde bilinmedik tarım çeşitlerini köylülere aktarmakla görevlendirilmişlerdi. Kitap ve defter temelli öğretimden ziyade, "iş için, iş içinde eğitim" prensibi benimsenmiştir. Her köy enstitüsü, kendi tarlası, bağı, bahçesi, arı kovanları, besi hayvanları ve atölyeleri gibi saha uygulamalarını içeren bir alana sahipti. Derslerin yarısı temel örgün eğitim konularına ayrılmışken, geri kalan kısmı uygulamalı eğitimi içermekteydi.

Köy enstitülerinin kuruluş amacı, yalnızca köy çocuklarına yönelik eğitim sağlamak değil, bunun yanında genel bir köy kalkınma hareketini başlatmaktı. Bu okullar, basit bir eğitim sisteminden öte, meslek eğitimine odaklanan bir halk eğitimi özelliği taşıyordu. Köy enstitülerinde, bahçe bitkileri, ziraat, hayvancılık ile teknik işler gibi konularla beraber hem okulun hem de köyün kalkınabilmesi hedefleniyordu. İlgili bağlamda, öğretim programları ile ders çizelgeleri, köyün şartları ile gereksinimlerine uygun biçimde düzenlenmiştir. Bu kurumların temel gayeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

1. Köylere adapte olabilen öğretmenleri yetiştirmek.
2. Köylülere rehber ile lider olabilecek donanımı bulunan öğretmenleri göndermek.

3. Eğitim vasıtasıyla köylüleri bilinçlendirip tarımda üst düzey kalite ile verim sağlamak.
4. Yöre insanına okuma ve yazma öğretmenin dışında, genel bilinç düzeyini arttırmak.
5. Köy halkının ekonomik kültürel ve toplumsal yönden gelişimine katkıda bulunarak kalkınmalarına yardımcı olmak.

Köy enstitülerinin şehir merkezlerinden uzak olmaları nedeniyle, bu okullarda görev yapan öğretmenler, yöneticiler ve aileleri birçok sosyal etkinlikten mahrum kalmıştır. Yeni kurulmuş olan köy enstitülerinin çoğu, bir tane okul müdürü, iki veya üç tane öğretmen ile bir tane memur ile açılışlarını gerçekleştirmişlerdir. Köy enstitülerinde çalışacak olan öğretmen ile yöneticilerde aranan özellikler, 3803 sayılı Kanun madde 17'de ifade edilmiştir.

Bu kapsamda;

1. Yükseköğrenim tamamlamış bireyler,
2. Eğitim fakültelerinden mezun olanlar,
3. Meslek liselerini bitirenler,
4. Ziraat eğitim kurumlarından mezun olanlar,
5. Erkek sanat okulları ve kız enstitülerini bitirenler,
6. Köy enstitüsü mezunları,
7. İnşaat eğitim kurumlarından mezun olanlar,
8. Gazi Terbiye Enstitüsü mezunları,
9. Teknik ve mesleki okullardan mezun olanlar vb.

Başka bir deyişle, köy enstitülerinde çalışan eğitimciler, farklı pek çok kaynaktan sağlanmıştır.

Köy enstitülerinde çalışan eğitimcilerin 1/3'lük kısmı, toplam 620 öğretmenin içinde yer alanlar arasında fakülte ve yüksekokul mezunlarından oluşmaktaydı. Geriye kalan kesim ise çeşitli meslek okullarından mezun olan bireylerden oluşmaktaydı. Bu öğretmenler, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından atanmış olup, atandıkları okullarda 20 yıl boyunca zorunlu hizmete tabi tutulmuşlardır. Zorunlu hizmet süresini tamamlamadan görevden ayrılan öğretmenlerin, devlet memurluğuna yeniden atanmaları yasaklanmıştır. Bu durumdaki öğretmenlerin, kendileri ya da kefilleri tarafından kurumda geçirdikleri sürenin iki katı masrafı ödeme yükümlülüğü getirilmiştir. Köy enstitülerine atanan öğretmenler, sadece eğitim-öğretim işleriyle değil, aynı zamanda köydeki tarım faaliyetlerinin modernleştirilmesi için örnek arazi, bağ ve bahçe, atölye gibi tesislerin hazırlanması ve köylülere rehberlik yapma sorumluluğuna da sahipti. Bahsi geçen öğretmenlerin disiplin problemlerinin ortadan kaldırılması, MEB tarafından yayımlanmış olan nizamnameyle tespit

edilmişti. Bunun dışında, Köy Enstitülerinin amaçları ile hedefleri, çıkarılmış olan "Köy Enstitüleri Yönetmeliği" yle tespit edilmiştir. Bu doğrultuda;

- Köy Enstitüsünde eğitim gören öğrenciler, eğitim süreçleri boyunca Cumhuriyet değerlerine ve milli duyguları olan gençler olarak eğitilecektir.

- Enstitüden mezun olmuş olan eğitimciler, milli değer ile ülküler doğrultusunda köylerin eğitim alanında gelişimine katkıda bulunacaklardır.

- 1942 senesinde çıkarılmış olan 4274 sayılı "Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Yasası", öğretmen ve eğitmenlerin görev ve sorumluluklarını belirlemek amacıyla yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yasa uyarınca, eğitmenler ile köy enstitüsünü bitiren kişiler, MEB tarafından belirlenen seyyar başöğretmenlik ile gezici öğretmenlik bölgelerindeki köy okullarına atanmışlardır. Köyde çalışan eğitmen ile öğretmenlerin sorumlulukları içerisinde, öğrencilerin sağlık durumları ile eğitim ve öğretim süreçleriyle alakalı önlemleri almak, onları oldukça donanımlı gençlere dönüştürmek bulunmaktadır. Bunun dışında, öğretmenlere yöre insanı ile alakalı şekilde ulusal bayramlar kapsamında törenler düzenleme, köy ekonomisini daha ileriye taşımak için sanat ziraat ile teknik konularda köylülere rehber olma gibi görevler yüklenmiştir (Gedikoğlu, 1971, 228-229).

4.2. Köy Enstitüleri'nin Milli Eğitime Etkisi Nedir?

Kısa ömürlerine rağmen, köy enstitüleri çağdaş eğitim anlayışının en ileri düzeyde programlarını oluşturarak, ilke, yöntem ve tekniklerini başarıyla uygulamış ve dönemlerine uygun imkanlarla en etkili sonuçları elde etmeye çalışmışlardır. Bu enstitüler, milli eğitim sistemine büyük etkilerde bulunmuştur. Özellikle ilköğretim düzeyinde, köy enstitüleri tarafından geliştirilen metotlar ve uygulanan eğitim programları ile önemli başarılar elde edilmiştir. Köy enstitüleri, eğitmen ve öğretmen yetiştirme konusundaki çabalarıyla ilköğretimi daha geniş kitlelere ulaştırmaya yönelik çaba sarf etmiştir. Ayrıca, köy enstitülerinin kuruluş ve işleyişi, çevresindeki köy okullarını eğitim merkezlerine dönüştürmüş ve öncü kurumlar haline getirmiştir. Bu enstitüler, köy halkını eğitim sürecine dahil etmeye çalışarak onlar üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Enstitü mezunları, hem enstitülerin varlığı sayesinde ortaya çıkmış, hem de bu enstitüler aracılığıyla üretici potansiyel güçlerini ortaya koyma fırsatı elde etmişlerdir. Enstitüyü bitiren öğretmenlere sağlanan farklı araçlar sayesinde, köy okullarında yalnızca geleneksel öğretim değil, bunun dışında iş gören pratik bilgi ile becerilerin kazandırılması hedeflenmiştir. İlgili bağlamda, iş ile meslek eğitimlerinin temellerinin oluşturulmasına yönelik çabalar da önemli bir rol oynamıştır (Gedikoğlu, 1971, s.230). Her yıl birçok öğretmenin köylere dağılması, köylerde

hem ekonomik hem de toplumsal anlamda bir canlılık başlatmıştır. Bu öğretmenlerin varlığı, köylerin gelişme potansiyelini fark etmelerine olanak tanımıştır. Öğretmenlerin köylere ulaşmasıyla birlikte, Anadolu'da bir aydınlanma süreci başlamış ve bu gelişme, köylerden başlayarak tüm ülkeyle bütünleşmeye yönelmiştir. Köy Enstitüleri, ilk mezunlarını 1942 yılında vermiştir. Ancak, 1952 ile 1953 arası öğretim senesi içerisinde öğretim süresi 6 senete çıkarıldığı ve gelecek senelerde öğretmen okulları ile birleştirildiği için, mezun, öğrenci ile okul sayıları açısından 1941 ile 1942 öğretim senesi başlangıcı ile 1951 ile 1952 öğretim senesi sona eriş olarak kabul edilmektedir. Bu dönem, Köy Enstitüleri'nin etkisiyle köylerin kalkınmasında önemli bir dönem olmuştur. Bu doğrultuda Köy Enstitüleri'nin ilköğretime kazandırmış olduğu eğitimci ile öğretmenlerin sayısı kısaca aşağıdaki gibidir:

Kadın öğretmen: 1.398
 Erkek öğretmen 15.943
 Toplam öğretmen 17.341
 Kadın eğitimci 29
 Erkek eğitimci 8.646
 Toplam eğitimci 8.675
 Genel Toplam 26.016

Köy enstitüleri, görüldüğü gibi, ilkokul düzeyinde eğitim alması için 26.016 öğretmen ve eğitimci yetiştirerek, köy çocuklarına ve çevrelerine önemli bir eğitim imkanı sunmuştur. Bu, Türk milli eğitim tarihinde benzersiz bir hız ve ilerleyiş örneğidir, zira bu gelişim, ülkenin en ıssız köyelerine kadar ulaşmıştır. Ayrıca, bu ilerleme, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin gerçekleşmiştir (Gedikoğlu, 1971, s.231).

Enstitüyü bitirmiş öğretmen ile eğitimcilerin köylere gitmesi ile beraber, okul ile öğrencilerin sayılarında büyük bir artış kaydedilmiştir. 1941-1942 öğretim senesi içerisinde sayısı 3.899 olan 5 senelik öğretmenli köy okulları, 1951-1952 öğretim senesinde 12.735'e çıkmıştır. Eğitimcilerin olduğu okullar da ilave edilerek, ilgili sayı 19.268'e erişmiştir. Öğrencilerin sayısı da yine bu yıllarda, öğretmenli olan köy okullarında 394.626 kişiden 1.087.135'e yükselmiştir. Bahsi geçen rakama, 213.824 tane eğitimci okulların öğrencileri ilave edilirse, köy okullarındaki total öğrenci artışı ise 1.300.959'a gelmektedir. Bu artış esasen, köy enstitüleri mezunlarının katkısıyla köylerde eğitim alanındaki önemli gelişimi gösteren etkileyici bir istatistiksel artıştır (Gedikoğlu, 1971, s.231-232).

Türk eğitim tarihinde köy enstitülerinin yerini, verilen rakamlar daha iyi biçimde açıklamaktadır. Bu enstitülerin on senelik planları doğrultusunda 1956 senesinde okuryazarlığı bulunmayan bir tek Türk vatandaşı kalmayacaktı (Keseroğlu, 1995, s.8). Bu sayede

ilköğretim problemi diye herhangi bir problem de kalmayacaktı. Bu sayede modern eğitimden geçmemiş bir tek Türk vatandaşı da kalmayacaktı.

4.3. Köy Enstitüleri'nin Kuruluş Yerleri ve Özellikleri Nelerdir?

Hemen hemen her köy enstitüsü, şehirden uzak, ulaşımı kolay (tren yollarına yakın), devlete ait arazide ve tarımsal üretime uygun alanlarda kurulmuştur. Enstitülerin kurulacağı yer seçiminde, hava ve su kalitesi gözetilmiş ve genellikle 2-3 ilin bölge merkezi olacak konumlar tercih edilmiştir. Eğitim çalışmaları, her bölgenin özel şartları göz önünde bulundurularak planlanmıştır. Kurulan yerin durumuna bağlı olarak tarım, hayvancılık, balıkçılık gibi faaliyetler de yürütülmüştür. Enstitüler, "uygulamalı öğrenme" ilkesini benimsemiş ve öğrencilere hem teorik bilgi hem de çağdaş tarım yöntemleri hususunda pratik deneyim kazandırmıştır. Bu sayede, tarımsal verimliliği artırmak amacıyla öğrencilerin eğitimine katkı sağlanmıştır. Köy enstitülerinin kurulmuş olduğu iller ile ilçeler şu şekildedir:

- Akçadağ - Malatya (1940)
- Akpınar-Ladik - Samsun (1940)
- Aksu - Antalya (1940)
- Arifiye - Sakarya (1940)
- Beşikdüzü - Trabzon (1940)
- Cılavuz - Kars (1940)
- Çifteler - Eskişehir (1939)
- Dicle - Diyarbakır (1944)
- Düziçi - Adana (1940)
- Erciş - Van (1948)
- Gölköy - Kastamonu (1939)
- Gönen - Isparta (1940)
- Hasanoğlan - Ankara (1941)
- İvriz - Konya (1941)
- Kepirtepe - Kırklareli (1939)
- Kızılcıllı - İzmir (1939)
- Ortaklar - Aydın (1944)
- Pamukpınar - Sivas (1941)
- Pazarören - Kayseri (1940)

- Pulur - Erzurum (1942)
- Savaştepe - Balıkesir (1940)

4.4. Köy Enstitülerinin Köyün Kültürel Gelişimine Etkisi Nedir?

Köy enstitülerinde sadece öğrenciler değil, aynı zamanda köy öğretmenleri ve öğretmenleri de köy halkını yetiştirmekle ilgili geniş bir sorumluluk yelpazesine sahipti. Bu görevler, 4274 Sayılı Kanun madde 10'un ikinci adımında ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Söz konusu madde, öğretmenin sadece öğrencilere ders vermekle kalmayacağını, aynı zamanda köy halkının modern hayat şartlarına uygun biçimde yetişmesini sağlayabilmek, insanların zor ve mutlu günlerinde onları yalnız bırakmamak, köyün ekonomik hayatını daha ileri seviyeye taşımak, çevrenin koşullarına uygun olarak avcı, binici, kayakçı gibi çeşitli becerilere sahip bireyler yetiştirmek vb. gibi pek çok farklı görevleri barındırmaktaydı. Enstitüyü bitiren öğretmenler, modern gelişme ile teknolojiye uygun biçimde köylülerin yetişmesine yönelik çalışmaktaydı. Elektrik, motor ve makine bilgisine sahip, ev onarımını gerçekleştirebilen bu kişiler, köy enstitülerinde öğrendikleri demokratik kültürü köylere taşıyarak toplumun gelişimine katkı sağlamaktaydılar. Bu sayede, sömürüye dayalı ilişkiler azalacak, köylerden kentlere düzensiz göçler önlenecek, halk yurtdışına iş aramak için gitmeyecek ve eğitim görmüş bilinçli köylülerin artmasıyla köy nüfusu dengeli bir şekilde artacak, bu artan nüfus ise daha dengeli bir gelişim gösterecekti. Enstitü mezunu öğretmenlerin davranışları, köylüler üzerinde olumlu etkiler bırakıyor, günlük işlerinde yardımcı oluyor, rehberlik ediyor ve köylülerin kendi haklarını savunmaları ve anlaşmazlıkları çözmeleri konusunda yönlendirici bir rol üstleniyordu. Öğretmenler, köylülere örnek olma misyonunu her yönden başarıyla yerine getiriyorlardı (Türkoğlu, 1997, s.445). Köy enstitüsü mezunu öğretmenler, köylere giderken aynı zamanda gece kursları düzenleyerek yetişkinlerin eğitim almasına katkıda bulunuyor ve okur-yazar olmalarına olanak tanıyordu. İlkokulu tamamlayanların diğer kurslara katılımlarını teşvik etmek, okulu uygun ders araçlarıyla donatmak, halkın faydalanabileceği bir kitaplık oluşturmak ve okul öncesi çocuklar için özel bir odada eğitim sağlamak, öğretmenin temel sorumlulukları arasında bulunmaktaydı.

Köy enstitüsü mezunu öğretmenler sadece akademik bilgileri öğretmekle kalmamış, aynı zamanda köylerin sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunmuşlardır. Bu öğretmenler, köylerde bir aile ortamı oluşturarak, imece geleneğini destekleyerek ve birlik-beraberlik içinde köyün kalkınmasını sağlamaya yönelik çeşitli çalışmalara liderlik etmişlerdir. Öğretmenler, okuma odalarını geliştirme ve kitap çoğaltma çabalarıyla köy

halkının bilgi düzeyini artırmaya yönelik önemli bir adım atmışlardır. Ayrıca, günlük gazetenin köylere gelmesini sağlama çabaları, köy halkını güncel olaylardan haberdar etmiş ve genel bilinç düzeyini yükseltmiştir. Ağaçlandırma çalışmalarına öncü olma, bağcılık denemelerine girişim, örgü ile dokuma işlerine liderlik etme gibi faaliyetler, köy ekonomisine ve kalkınmasına yönelik pratik çözümler sunmuştur. Ayrıca, köy gençlerinin spor, müzik ile oyun benzeri çeşitli etkinliklere katılımını sağlama çabaları, köylerde sosyal etkileşimi artırmış ve genç neslin kültürel gelişimine katkı sağlamıştır. Bu öğretmenler, köy yaşantısına uyum sağlama becerisi göstererek, bayramlarda, törenlerde ve diğer önemli etkinliklerde köylülerle bir arada olmuş ve onları yabancılaştırmamışlardır. Köy enstitüsü mezunu öğretmenlerin, sadece kitabi bilgilerle değil, aynı zamanda pratik bilgi ve becerilerle donanmış, köy yaşamına hakim, köylülerle etkileşimde bulunan liderler oldukları anlaşılmaktadır.

4.5. Köy Enstitüleri'nin Köyün Sosyo-Ekonomik Gelişime Etkisi Nedir?

Köy enstitülerinin kuruluş döneminde, köyler genellikle tarımsal faaliyetlerle uğraşıyorlardı. Çalışma çağındaki köylülerin yüzde 32'si tarım sektöründe çalışırken, yüzde 60'ı işsizdi. Bu işsizlik durumu, köylerde yaşayanların önemli bir kısmının topraksız olmasına neden oluyordu. Ekilebilecek toprakların büyük bir bölümü genellikle ağaların, beylerin ve aşiret reislerinin kontrolü altındaydı. Köylülerin ürettiği ürün miktarı, doğal koşulların etkisi altında adeta kaderlerine bağlıydı.

Toprağın verimliliğini artırmak için daha ileri tarım yöntemlerinden, bilgilerden ve araç-gereçlerden yoksun olan köyler, tarımsal üretimde sınırlıydı. Ayrıca, köylerde bulunan araç-gereçler sayıca azdı ve genellikle ilkel düzeydeydi. Bu durum, köylerdeki tarımsal üretkenliği olumsuz etkiliyor ve köylülerin ekonomik durumlarını zorlaştırıyordu. Köy enstitüleri, bu zorlukları aşmak ve köylülerin tarımsal becerilerini geliştirmek için çeşitli eğitim programları ve pratik çalışmalar sağlayarak köylerin ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmayı amaçlamıştır (Pazar, 2001, s.47). Köylerdeki ekonomik yapı genellikle kapalı ve durgun bir karaktere sahipti. Köylüler, genellikle kendi ihtiyaçlarını karşılamak için üretim yapar ve gereksinimleri doğrudan kullanırdı. Dışarıya ürün satışı yapmak pek yaygın değildi ve köylüler, zorunlu olmadıkça dışarıdan bir şey satın almazlardı. Bu durum, köylerde kendi kendine yeten bir ekonomik yapı oluşturuyordu. Ancak, bu kapalı ekonomik yapı, üretim-tüketim, pazarlama gibi alanlarda gelişmeye olanak tanımıyordu. Bu noktada kooperatifçilik, köylülere daha etkili bir ekonomik model sunma potansiyeli taşıyordu. Kooperatifçilik modeli, köylülerin ortaklaşa çalışarak üretim yapmalarını, ürünlerini

pazarlamalarını ve daha etkili bir şekilde ticaret yapmalarını sağlayabilirdi. Bu sayede, köylüler kendi aralarında dayanışma içinde daha verimli bir ekonomik sistemi oluşturabilir ve dışarıya ürünlerini daha etkili bir şekilde pazarlayabilirdi. Köylülerin kooperatifçilikle tanıştırılması ve bu modelin yaygınlaştırılması, köy ekonomilerini canlandırabilir, köylülerin gelir düzeyini artırabilir ve köylerin genel kalkınmasına katkı sağlayabilir. Bu, köy enstitülerinin amaçlarından biri olarak öne çıkabilir (Pazar, 2001, s.51).

4274 Sayılı Kanununun 62'inci maddesinde “köy okulları ve köy enstitülerinde öğretmen, öğrenci ve köy halkının gereksinimlerine uygun olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın gözetiminde birer kooperatif kurulması gerektiği” ifade edilmiştir. Bu kapsamda, enstitülerde öğrenciler ile öğretmenlerin tüketime dair ihtiyaçlarını giderebilmek için kurulan kooperatifler, sadece okul ihtiyaçlarına yönelik olmayıp zaman içinde buldukları bölgedeki köylülerin de ihtiyaçlarını karşılamıştır. Köylülerin kooperatiflere ortak olmasıyla birlikte, hem onların defter, kitap ve de ilaç benzeri gereksinimlerini karşılamak, hem de kendi tarla ve hayvan ürünlerini kentlerde pazarlamak amacıyla bir köprü görevi üstlenmiştir (Tonguç, 1947, s.573). Bu kooperatifleşme süreci, köylerdeki örgütsel yapının oluşturulmasına katkı sağlarken aynı zamanda toplumsal, siyasal ve ekonomik dayanışmayı artırmıştır. İkinci Dünya Harbi'nin yol açtığı yokluk ve kıtlık koşullarında, kooperatifler hem enstitüler hem de çevre köyler için önemli bir destek sağlamıştır. Örnek vermek gerekirse, köylüler, kentlerde bulamadıkları veya yüksek fiyatlarla karşılaştıkları ürünleri enstitü kooperatifinden daha uygun fiyatlarla temin ederek ihtiyaçlarını karşılayabilmişlerdir. Aynı zamanda, enstitülerde üretilen ürünler köylülere ekonomik açıdan avantajlı bir şekilde sunulmuştur (Türkoğlu, 1997, s.218-219). Köy enstitüleri ve köy okulları, insan gücüne dayalı bir yapıyla inşa edilmiş olup, işbirliği ve kurumlar arası yardımlaşmanın olumlu örneklerini yansıtmaktadır. Köy enstitülerinden mezun olmuş öğretmenlere, köyde başvurabilecekleri araçlar ile tarım araçları sağlanmıştır. Bu araçlar sayesinde köylere yönlendirilen öğretmenler, köyün koşullarına uygun faaliyetlerde bulunarak köy ekonomisine katkıda bulunmuşlardır. Enstitülerin kuruluş yerlerine bağlı olarak çeşitli ekonomik çalışmalarda bulunmaktadır (Bakkal, 1999, s.106-107). Örneğin, İzmir Kızılcıllu'da tütün, bağcılık, incir ve zeytin üretimi; Eskişehir Çifteler'de su gücünden elektrik elde edilmesi gibi faaliyetler göze çarpmaktadır. Bu şekilde her enstitü, uzmanlaştığı alanda gelişmeye odaklanmış ve elde ettiği fazla ürünü diğer enstitülerle paylaşarak dayanışma sağlamıştır. Köy Enstitüleri'nin faaliyetleri, çevresel koşullara bağlı olarak şekillenmiş; enstitü mezunu öğretmenler ise tarımsal alanda yeni teknikleri köylere taşıyarak kalkınmaya katkıda bulunmuşlardır.

4.6. Köy Enstitüleri Kapatılmasaydı Ne Olurdu?

1954 senesinde kapatılmış olması hâlen daha tartışma konusu olan köy enstitülerini bitiren yaşı 88 olan Halime Kocataş, “Enstitüler kapatılmasaydı okuma-yazma oranı % 100 olurdu” dedi. 89 yaşındaki Ethem Sezgin ise “Enstitüler kapatılmasaydı şu an Meclis’te tarım ve hayvancılık yapan köylünün çocuğu olurdu. Para babalarının değil, emekçinin temsilcisi olurdu” diye konuştu.

Köy enstitüleri, toplumu aydınlatabilmek ve öğretmen yetiştirebilmek için 17 Nisan 1940 tarihinde kurulmuş olan bir kurumdur. 1954 senesinde kapatılmasına karşın köy enstitülerinin etkileri sürmüş ve günümüze de sürmekte ve tartışılmaktadır. Bugüne dek aşılammamış olan özgün bir eğitim modeli şeklinde eğitim yaşamımızdadır.

Köy enstitülerinin kurulmasının 77. senesi sebebiyle 2017 yılında Caddebostan Kültür Merkezi bünyesinde “Köy Enstitülerinden Günümüze” başlıklı panel düzenlenmiştir. Panel öncesinde, Cumhuriyet Gazetesinden Zehra Özdilek, 1944 yılında Arifiye Köy Enstitüsü’nü bitiren Halime Kocataş ile 1946 senesinde Beşikdüzü Köy Enstitüsü’nü bitiren Ethem Sezgin buluşmuş ve onların anlattıklarını yazmıştır. Anlatılanlar şöyle özetlenebilir:

– *Kendinizden söz eder misiniz?*

Hüseyin Kocataş: 1929 yılında Şile Kabakoz köyünde doğmuştur. Eğitim hayatına 1940 senesinde Arifiye Köy Enstitüsü'ne giriş yaparak başlamış ve 1944 senesinde mezun olup kendi köyüne öğretmenlik yapmak adına atanmıştır. Köyünde 14 yıl süresince öğretmenlik görevini sürdürmüş, bu süreçte çeşitli alanlarda faaliyet göstermiştir. Özellikle evlenecek durumda olmayan kızların çeyizlerini hazırlamış, iğne ve pansuman gibi sağlık hizmetlerinde bulunmuştur. Hüseyin Kocataş, dönemin valisi Prof. Fahrettin Kerim ile görüşerek köyüne alt yapı hizmetlerini getirmiş; yol, su ve elektrik gibi temel ihtiyaçların karşılanmasını sağlamıştır. Bu çabalarıyla köyde yaşayan insanların yaşam kalitesini artırmaya yönelik önemli adımlar atmıştır. Daha sonra Beşiktaş Ortaköy İlkokulu, Beşiktaş Turgut Reis İlkokulu ile Etiler Hasan Âli Yücel İlkokulu bünyesinde öğretmenlik görevlerinde bulunarak emekli olmuştur. Tarihler 1981 senesini gösterdiğinde Beşiktaş ilçesinde senenin öğretmeni olarak seçilmiş, bu başarıyla öğretmenlik kariyerini taçlandırmıştır. Hüseyin Kocataş, yaşamı boyunca eğitim ve toplum hizmetine yaptığı katkılarla tanınan bir eğitimci olarak bilinmektedir.

Ethem Sezgin: tarihler 15 Şubat 1928’e geldiğinde Trabzon/ Beşikdüzü ilçesine bağlı olan Korkuthan köyünde doğmuştur. Eğitim hayatına 1941 yılında Beşikdüzü Köy Enstitüsü'ne başlayarak adım atmış ve 1946 yılında enstitüden başarıyla mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından, halkın da katılımıyla üç köy okulunun inşasında kazma kürekle

çalışarak aktif bir rol üstlenmiş ve ayrıca 7 kilometrelik bir yolun yapımında da emek vermiştir. Ethem Sezgin, toplamda 33 yıl boyunca öğretmenlik görevini üstlenmiştir. Bu süre zarfında, öğrencilere bilgi ve öğrenim imkanları sağlamanın yanı sıra, toplum hizmetine de önemli katkılarda bulunmuştur. Yaptığı çalışmalar ve emekleri, özellikle köy okullarının altyapısının geliştirilmesi ve ulaşım imkanlarının artırılması gibi toplumun genel refahına yönelik çabalarıyla dikkat çekmektedir. Ethem Sezgin, uzun öğretmenlik kariyeri boyunca edindiği deneyim ve başarılarla tanınan bir eğitimci olarak bilinmektedir.

– *Köy enstitüsü sistemi nasıldı?*

H. Kocataş: Köy enstitüleri, köylerin canlanması için gerçekleştirilen bir eğitim hareketidir ve bu hareket, eğitimden yararlanma, kalkınma ve demokratikleşme hedeflerini amaçlamaktadır. Enstitüler, nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturan yüzde 80'e kadar olan kesime yönelik bir hizmet sunma amacı taşımaktaydı. Bu eğitim modeli, gerçek yurt sevgisini geliştirmeye ve ulusalcılığı insanlıkla bütünleştirmeye yönelik bir yaklaşımı benimsemiştir. Enstitülerin temel hedefleri arasında, kırsal alanlarda yaşayan insanların eğitim alarak bilinçlenmelerini sağlamak, köylerde ekonomik ve kültürel kalkınmayı desteklemek, demokratik değerleri yaygınlaştırmak ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmek bulunmaktadır. Bu sayede, köylerdeki yaşam standardını yükseltmek ve toplumun genel refahına katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Köy enstitüleri, sadece bireysel eğitim değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümü de hedefleyen bir anlayışla faaliyet göstermiştir.

E. Sezgin: Biz elleri nasırlı, ayakları çarıklı, toprağın özünü tırnakları ile sökmesini ve gerektiğinde bu topraklar uğruna hayatını kaybetmesini bilen kişilerin çocuklarıyız. Köy enstitüleri bizi Ata'nın istediğiyle fikri, vicdanı, irfanı hür öğretmenler şeklinde yetiştirdi. Atatürk ile onun devrimlerini, millet ile devlet sevgisini yeni yetişmiş gençlere öğretebilmemizi sağladılar.

Eğitim destanı

Köy enstitüleri, yüzyıllardır, sağlıkta ve eğitimde ihmal edilmiş olan Türk köylüsünün insanca yaşaması için başlatılan bir proje idi. Yüzyıllardır ihmal edilmiş olan Anadolu'ya tutulan bir ışıktı.

H. Kocataş: Köy enstitüleri kapatılmasaydı, ülkemizdeki okuma oranı tam olarak % 100 seviyesine çıkardı. Atatürk 10 sene daha vefat etmemiş olsaydı, her şey daha başka olabilirdi. Kütüphaneler artacak, kitap okuma bir alışkanlığa dönüşecekti. Kadın hakları hiçbir zaman tartışma konusu olmayacaktı. Bugün ülkemizin sıkıntı çektiği konuların büyük kısmı da yaşanmayacaktı. Bu kurum aslında eğitim destanıdır.

E. Sezgin: Eğer köy enstitüleri kapanmasaydı, yoksul olan halk, doğrudan doğruya menfaatçilerin ve para babalarının politik oyuncağı şeklinde gelmezdi. Önce yoksullaştırılan, sonra da istenilen yönde oy kullandırılan bir halk olmazdı.

Halk uyanmasın diye kapattılar

Köy enstitüleri kapanmasaydı eğer, Türkiye'nin şimdiki durumu nasıl olurdu?

H. Kocataş: Halk uyanmasın diye enstitüleri kapatma yoluna gittiler. Hangi kuruluş vardır ki kapanmasının üstünden 67 yıl geçmesine rağmen güncelliğini muhafaza eder?

E.Sezgin: Köy enstitüleri kapatılmasaydı bugün Mecliste hayvancılık, tarımcılık yapmakta olan köylünün çocuğı olmaya devam ederdi. Bunun tehlikesini gören ağalar ayağı kalktı ve korku içinde köy enstitülerinin kapanması ile alakalı kampanya yaptılar. Günümüzde hâlâ ağalığın etkileri devam ediyor.

Bu bir eğitim devrimi projesi idi

Köy Enstitüleri Araştırma ile Eğitimi Geliştirme Derneğı Başkanı olan Prof. Dr. Güler Yalçın şunları ifade etti: "Köy enstitüleri, ezilen bireyin özgürleşmesi ve ülkenin eğitim yoluyla demokratlaşması amacıyla kurgulanmış bir eğitim devrimidir. Günümüzde yararlanılması gereken ve bugün Finlandiya, Kanada ve hatta Amerika'da uygulamaları olduğunu bildiğimiz bu eğitim devrimi projesinin, evrensel öğelerinin yaşama geçirilmesi için günümüz koşulları ve aciliyet sırası göz önüne alınarak yaşama geçirilmesi gerekmektedir."

Köy enstitülerinin kapatılması, yalnızca eğitim sisteminin yok edilmesiyle kısa çaplı herhangi bir tesiri olmayacaktı. Köy enstitülerinin kapatılması sırasında, yanında hem aydınlanan hem de modernleşen köylüyü ve onun yeni elde etmiş olduğu değerleri de götürecekti.

Eğer köy enstitüleri devam etseydi, 1956 yılı itibarıyla tüm köylerde üretici eğitim birimleri kurulacaktı, çünkü bu yönde 10 yıllık bir plan hazırlanmıştı. Her bir köye sağlık memurları, ebe ve köye hizmet eden meslek sahibi teknik elemanlar atanacaktı. Köy enstitüleri, zaman içinde başlangıçtaki zorlukları aşarak bölgesel üniversitelere dönüşecekti. Toprağı bilgiyle işleyen ve köy enstitülerinde meslek sahibi olan nüfus, artan üretimle sonuçlanacak ve çevre değerleri bilinçli bir şekilde korunarak doğa kirliliğı ve erozyon engellenecekti. Eğitimdeki bölgesel eşitsizlik ortadan kalkacak ve eğitimde fırsat eşitliğı sağlanacaktı. Planlanan ekonomi, bilimin rehberliğı ile yönlendirilecek ve gelir dağılımındaki problemler çözülecekti. Bu süreç, tüm toplumun müzik, yazın, tiyatro, resim gibi sanat alanlarında Rönesans dönemi benzeri bir gelişim göstererek dünya sanatına katkıda bulunacak seviyeye ulaşacaktı (Başaran, 1999, s.124-126; akt. Akay, 2017, s.108).

Köy enstitüleri, gerçek yaşam sorunlarını öğrenmeyi ve özgür, etkin yurttaşlar yetiştirmeyi amaçlayan eğitim kurumlarıydı (Sezen, 2020). Ancak, Türkiye bu anlayışı yitirdi. Eğitimde fırsat eşitliği, belki de şu andaki durumdan daha fazla vurgulanabilirdi. Ülkenin her köşesindeki çocuklar eşit bir şekilde okullarına gidebilirdi ve kentteki eğitim ile köydeki eğitim arasındaki uçurum bu kadar belirgin olmazdı. Eğitim, köy enstitülerinde olduğu gibi sadece ezberci yöntemlere dayanmak yerine uygulamalı bir şekilde verilebilirdi. Çocuklar, sadece şarkı dinlemek yerine şarkı söyleme becerisi kazanabilir, tiyatro izlemek yerine bir tiyatro oyuncusu olma potansiyeline sahip olabilir ve sporu sadece izlemek yerine sporu uygulayan bireyler olabilirlerdi. Ancak, şu an sadece matematik problemlerini hızlı bir şekilde çözen çocukları yetiştiriyoruz. Hepsi bu. Ötesi yok (Gürsel vd, 2009, s.127).

4.7. Köy Enstitülerinde Eğitim Çalışmaları ve Uygulanan Eğitim Programları

17 Nisan 1940 tarihinde kabul edilmiş olan 3803 sayılı kanunla "Köy Enstitüleri" kuruldu. Bu enstitüler genellikle kentlerden uzak, geniş arazilere kuruldu. Bu yerleşim stratejisinin temel gayesi, tarım derslerinin verilmesi adına gerekli olan arazilerin kentte bulunmasının güç olmasıydı. Enstitüler, öğrencilere sadece teorik bilgi değil, aynı zamanda tarım, hayvancılık ve diğer pratik becerileri öğretebilmek adına geniş arazilere sahipti. Bu uygulamalı öğrenme yaklaşımı, öğrencilerin teorik bilgilerini pratikte uygulamalarını sağlayarak gerçek yaşam becerileri kazanmalarını hedefliyordu.

Köydeki çocukların kent hayatına alışarak, köyde sürekli olarak çalışmayı istememe halinin önüne geçilmesi ve öğretmenin sonraki yıllarda çalışacak olduğu çevreye yakın olan özellikleri bulunan bölgelerde yetişmesi zorunluluğudur (Akar, 2011, s.19-20).

1940 senesinde açılan 10 daha köy enstitüsünün ardından 1944 senesinde enstitülerin sayısı 20'ye yükselmiştir. Sayılarının 24'e çıkarılması planlanmış fakat bu hiçbir zaman gerçek olmamıştır. Açılmış olan 21 tane köy enstitüsünden 1951 ile 1952 öğretim senesi sonuna dek, 1.398 tane kadın ile 15.943 tane erkek şeklinde toplamda 17.341 tane öğretmen yetişmiştir (Akar, 2011, s.19-20).

"Enstitüye atanan öğretmenler, atanmış oldukları köyde, okul binası dahil olmak üzere çeşitli yapısal projelerde köylülerin yardımıyla işbirliği yaparak inşaat bilgisi kazanma fırsatına sahipti. Köy enstitüsü mezunu bir öğretmen, sadece ilkokul düzeyinde eğitim veren bir öğretmen olmanın ötesinde, sağlıkçılık, ziraatçılık, demircilik, duvarcılık, balıkçılık, terzilik, bağcılık, arıcılık ile marangozluk benzeri çeşitli beceri dallarında pratik bilgi ve deneyim ediniyordu. Her bir köy enstitüsü, kendi arazisine ve atölyesine sahip olup, mezun öğretmenlere hem teorik hem de uygulamalı eğitimler sunmaktaydı. Öğretmenler, mezun

oldukları branşa ve gönderilecekleri köye bağlı olarak çeşitli araç-gereçlerle donatılıyordu. Bu donanımlar, öğretmenlere köylerindeki okulları, köylülerin işbirliği ve katılımıyla inşa etme imkanı tanıyordu. Bu uygulama, devletin ek yatırıma ihtiyaç duymadan eğitim altyapısını oluşturmasına olanak tanımaktaydı. Örneğin, Hasanoğlan Köy Enstitüsü, diğer köy enstitüleri mezunları tarafından bir araya gelinerek inşa edilmiştir. Köy enstitüsü mezunu öğretmenler, bu araç-gereçleri kullanarak köy okullarını inşa etmenin yanı sıra köylülere modern tarım teknikleri, okuma-yazma ve hatta müzik aletleri çalma gibi becerileri öğretme görevini üstlenmişlerdir.

Dönemin Milli Eğitim Bakanı olan Hasan Âli Yücel, dünya klasiklerinin tümünü Türkçeye tercüme ettirerek Türk kültürüne önemli bir katkı sağlamıştır. Köy enstitülerinde eğitim alan öğrenciler, yılda 25 klasik romanı okuma yükümlülüğü altındaydı. Bu uygulama, zeki köy çocuklarının geniş bir entelektüel birikim edinerek aydın bireyler haline gelmelerini amaçlamaktaydı. Ayrıca, köy enstitüsü öğrencileri, en az bir müzik enstrümanını çalmayı öğrenme zorunluluğuyla da karşılaşılıyordu. Bu sayede, köy enstitüsü mezunu öğretmenler sadece eğitim alanında değil, aynı zamanda kültürel ve sanatsal yetenekleriyle de öne çıkıyorlardı. Aşık Veysel gibi önemli sanatçılar, köy enstitülerinde müzik derslerinde öğrencilere bağlama çalmayı öğretmek gibi görevler üstlenmişlerdir. Bu uygulama, öğrencilere sanatın ve kültürün bir parçası olma şansı tanıyarak onların çok yönlü bir eğitim almasına katkı sağlamaktaydı.

Şekil 4.1. Hasan Âli Yücel, uygulamalı tarım dersini denetliyor.

Gündelik rutinler, köy enstitüsü öğrencilerinin günün erken saatlerindeki aktivitelerini içermektedir. Sabahın erken saatlerinde uyanan öğrenciler, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin zeybek ve halk oyunlarıyla sabah sporlarını gerçekleştiriyorlardı. Bu faaliyetler, öğrencilere hem fiziksel sağlıklarını sürdürme hem de geleneksel Türk kültürüne ait dansları öğrenme imkanı sunmaktaydı. Daha sonrasında, öğrenciler güne başlamadan önce kahvaltı etmekteydiler. Kahvaltı, öğrenciler arasındaki dayanışma ve yardımlaşma duygularını pekiştiren bir etkinlik olup, özellikle kahvaltıyı hazırlama sürecinde öğrenciler, kendilerinden önce kalkıp fırında ekmek pişiren arkadaşları aracılığıyla bir araya gelerek bu aktiviteyi gerçekleştiriyordu. Bu sürecin ardından, öğrenciler zorunlu okuma saatinde bir araya gelmekteydi. Zorunlu okuma saati, öğrencilere düzenli okuma alışkanlığı kazandırmayı amaçlamaktaydı ve bu süre zarfında kültürel ve entelektüel gelişimlerine katkı sağlanmaktaydı. Bu şekilde, güne enerjik bir başlangıç yapma, topluluk içinde birlikte zaman geçirme ve bireysel gelişime odaklanma gibi unsurlar, köy enstitüsü öğrencilerinin günlük yaşantılarının vazgeçilmez bir parçasını oluşturmaktaydı. (Akar, 2011, s.20).

Bu açılardan köy enstitüleri “yaparak öğrenme” hususunda dünya üzerinde benzeri olmayan bir emsal oluşturmuş ve pek çok akademik araştırma ile incelemeye de örnek özelliği taşımıştır.

Tablo 4.1’de köy enstitülerinde uygulanmakta olan derslerin 5 seneye dağılımı verilmiştir.

Tablo 4.1. Köy Enstitülerinde Uygulanan Derslerin Beş Yıla Dağılımı

Ders	Süresi (Hafta)
Kültür Dersleri	114
Ziraat Dersleri ve Çalışmaları	58
Teknik Dersler ve Çalışmaları	58
Beş Yıllık Sürekli Tatiller	30

Kaynak: (Akar, 2011, 20).

Tablo 4.2.’de’de 5 senelik eğitim süresi boyunca kültür derslerinin kapsamının total saatleri görülmektedir.

Tablo 4.2. Köy Enstitülerinde Beş Yıllık Eğitim Süresince Kültür Derslerinin Süresi

Ders	Süresi (Saat)
Türkçe	736
Matematik	598
Fizik	276
Tarih	232
Yurttaşlık Bilgisi	92

Kaynak: (Akar, 2011, 21).

İmece usulü ile işle yapılmaktadır ve bunun yanında katılımcılık her zaman ruhunun her zaman canlı olması sağlanırdı. Sadece Enstitüler arasında değil, etraftaki köylerin imecesine de her zaman gidiliyordu.

Enstitü toplantılarında sadece eleştiri ile özeleştirme yapılmıyordu hiç şüphesiz. Beğeni ile teşekkürler de ifade ediliyor, başarılar takdir ediliyor, ödüller de veriliyordu. Haftalık, aylık ve son olarak yıllık plan doğrultusunda gerçekleştirilecek işler görüşülürken beraberce fikir yürütülürdü. Geçen haftada yapılmış olan işlerin dökümü gerçekleştirilir, toplantılardaki tavsiye ile eleştiriler bir sonraki haftanın işlerine rehber olurdu.

Getirilen eleştiriler orada kalmıyor ve problemlerin çözümü ile de kalmıyordu. Öğrencilere zaman içerisinde çevreye eleştirel bir gözle yaklaşma, kıyaslayıp durumu akla vurma alışkanlığı edindiriyordu. Ortamı daha iyi hale getirme veriyor, daha iyi olanı aramaya itiyordu (Türkoğlu, 1997, s.342-343).

Düzen ile temizlik işlerini hemen hemen herkes kendisi üstlenirdi. Enstitülerdeki bencil olmayan, etkili, yaratıcılığı üst düzeyde, sorumluluk bilinci olan, özgüvenli, eleştirel düşünebilen, araştırmacı, tutumlu, cesur,, sağlıklı ve kendi varlığına yabancı olmamış kişiler yetiştirilmiştir. Bunun dışında, kolektiflik/ortaklık düşüncesi, dayanışma ile hoşgörü hakim hale gelmiştir (Çukur, 2008, s.154).

Köy enstitülerinin türk eğitim tarihi bakımından hem yeri hem de önemi aşağıdaki temel tespitlere dayanmaktadır:

a) Köy enstitüleri sisteminde eğitim, bireylerin kendi kaderini değiştirme bilinci ve gücünü geliştirmekte, onlara toplumlarına karşı sorumluluk bilinci aşlamaktadır.

b) Bilinçli, becerikli ve vatansever bir kadro, aklını kullanarak toplumun yoksul kesimlerine yönelik zor koşullarda dahi eğitim hakkını sağlamakta, enerjileriyle toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.

c) Köy enstitüsü deneyimi, sorumlu bir yönetimin her zaman yetkin bir kadro çıkarabileceğini göstermektedir.

d) Köy enstitülerinde güzel bir eğitim ortamı kurularak herkesin yeteneğine uygun olan bir meslek tercih ettiği ve bunun da gereklerini öğrendiği görülmektedir.

e) Modern, çok yönlü bir eğitim köy enstitüleri bünyesinde kişinin aklını özgür hale getirirken bunun yanında sorumlu ve üretken bir vatandaş şeklinde yetkinleşmesine katkıda bulunmaktadır.

f) Köy enstitüleri bünyesindeki modern eğitim, ulusal kültürü işleyip milli kültürün ilerlemesine, evrensel kültüre katkı sağlamasına olanak tanımaktadır.

g) Köy enstitüleri, eğitim vasıtası ile toplumu etkisi altına almanın örneklerini sergilemekte, kişilere günlük hayatları adına somut faydalar sağlamaktadır.

h) Köy enstitüleri bünyesinde gençler ile çocuklara sorumluluklar verilerek ve onları üterime, kararlara ve yönetime dahil etme yolu ile gerçek ahlak eğitimi rahatlıkla verilebilecektir.

i) Köy enstitülerinde hem yurt hem de çevre sevgisi, çevre adına etkileşimde bulunma ve sorumluluk alma gibi değerler eğitim yoluyla kazandırılmaktadır. (Elmas, 2020, s.81-82-83).

4.8. Günümüz Eğitim Kurumlarının İşleyişi Nasıl?

Sınıflara ayrılmış toplumlarda eğitim, hakim kesimin ideolojisinin tekrar üretilmiş olduğu ve toplum geneline yayılıp onaylatıldığı bir araç olarak işlev görmektedir. Bu doğrultuda, eğitimin asıl gayesi, egemen olan kesimlerin menfaatlerine uygun bir şekilde şekillendirilerek toplumu mevcut sistemle uyumlu hale getirmek ve yeni kuşakları, sistemin devamı için gerekli olan ideolojik temellere sahip bireyler olarak yetiştirmektir.

Kapitalist toplumlarda eğitim, sadece burjuva sınıfın toplum üzerindeki hegemonyasını sürdürebilmesi için bir araç olmanın ötesinde, aynı zamanda okulların nitelikli işgücünün yetiştirilmesi ve meta üretiminin gerçekleştirilmesi amacıyla sermayeye hizmet ettiği kurumlar olarak konumlanmaktadır. Burjuva eğitiminin temel hedefi, toplumu oluşturan bireyleri kendi bilinçleriyle donanmış, edindiği bilgiyi toplumun genel yararına kullanabilen özgür bireyler haline getirmek yerine, ilgili bilgiyi burjuvanın menfaatleri ışığında itaatkâr bir şekilde uygulayan ücretli emek gücüne çevirmektedir.

Devletin ideolojik tezleri, eğitim sistemlerinin içeriğini de etki etmiş durumdadır. Ders kitapları, devletin veya hükümetin istediği içerikle donatılmıştır. Öğrencilerden sadece bu içeriği ezberlemeleri, anlamaları değil, araştırma yapma, sorgulama ve eleştirme yeteneklerini geliştirmeleri istenmez. Araştıran, sorgulayan, doğru bulmadıklarını eleştiren ve doğru bildiklerini savunan bir düşünce yapısı, burjuva eğitim anlayışıyla uyumsuzdur. Burjuva eğitim modeli, öğrencilerin pasif, itaatkâr ve egemen ideolojiyi sorgulamadan kabul eden bir zihinsel yapıya sahip olmalarını arzular.

Bazı ülkelerde demokratik bir işleyişe sahipmiş gibi görünse de, genel olarak kapitalist sistemdeki tüm okullar, özellikle üniversiteler olmak üzere, ya doğrudan burjuva devlet aygıtının bir parçasıdır ya da onun etki alanında bulunmaktadır. Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile beraber gerçekleştirilen eğitimdeki kalkınma adımı, köy enstitüleri benzeri önemli adımlar atmış olan bir ülke, günümüzde PISA gibi uluslararası sınavlarda başarısız

bir performans sergileyerek ve son UNICEF raporu doğrultusunda eğitimde 41 tane ülke arasında sadece 36. sırada yer alarak bir gerileme yaşamış durumdadır.

İlk ve de en önemli darbe: Köy Enstitüleri'nin kapanması

Türkiye Cumhuriyeti'nin evrensel eğitim sistemine kazandırdığı kendine has eğitim sistemi “köy enstitüleridir”. Hedefi isminden de anlaşılacağı gibi köylerimizde yaşayan köylü yurttaşları bilimin ışığında eğitmekte ve bilinç düzeylerini arttırmaktadır. 1940-1954 seneleri arası dönemde yapılmış olan ilgili milli eğitim devrimi ile oldukça çok değerli eğitimcilerin yetişmesini sağlamıştır.

Ders Kitaplarının İçeriklerinin Değişimi

Ders kitaplarında verilmiş olan örnek metinler ile ilgili metinlere eşlik eden resimlerin düzenlenmesi, 1950 yılından itibaren muhafazakâr bir perspektife doğru evrilmiştir. Örneğin, 1950 yılına kadar kadınlar genellikle kamusal alanlarda resmedilirken, 1950 sonrasında bu temsiller ev içindeki geleneksel görevlerle ilişkilendirilerek, ütü, yemek yapma ve bulaşık gibi ev işleriyle bağdaştırılmıştır. Ev işlerinin 1950 öncesi dönemde genellikle ana-baba birlikteliğiyle gerçekleştirildiği ve hem kız hem de erkek çocukların bu işlere yardım ettiği gözlemlenirken, 1950 sonrasında özellikle kız çocukları, ev işlerine katılım konusunda öne çıkarılmıştır. Bu muhafazakâr eğilim, tam anlamıyla sona ermemiş gibi görünmekte, aksine devam ettirilmeye çalışılmaktadır.

Din Derslerinin Mecburi Hale Dönüştürülmesi

21 Ekim 1950 tarihinde alınmış olan bir karar ile, CHP zamanında isteğe bağlı şekilde verilmekte olan din eğitimi, dördüncü ve beşinci sınıflarda mecburi hal almıştır. Diğer taraftan yine bu dönem içerisinde lise ile dengi okullardaki 1. ve 2. sınıflarına din dersi alması uygulamasına başlanmıştır.

12 senelik kesintisiz eğitim: 4 + 4 + 4

En büyük değişikliklerden biri de bu. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim, 2012 yılında 4 + 4 + 4 sistemine dönüşmüştür. Bu sayede ilkokul 4 seneye indirilmiş ve beşinci sınıf da ortaokul kapsamına alınmıştır.

Ortaöğretimde başörtüsünün serbest olması

2014 senesi itibari ile de hükümet tarafından, yönetmelikte yapılan ufak bir değişiklik ile ortaöğretimde eğitimi alan öğrencilere kıyafet serbestliği de getirdi fakat ilgili karar genellikle “kız çocukları artık başörtüsüyle okula gelebilecek” biçiminde yorumlanmıştır.

Eğitim kurumlarının tümünde mescit ile abdesthane mecburiyetinin gelmesi

Muhafazakâr özel sektöre ait okullar arasında zaten uygulamadaki kural niteliği taşıyan mescit ile abdesthane bulundurma mecburiyeti, artık bütün okullarda geçerli bir uygulamaya dönüşmüştü. Okullar kendi belirlemiş oldukları bir bölgeyi mescit ile abdesthane haline getirmek mecburiyetinde bırakıldı.

Liselerin tamamı, Anadolu Lisesi'ne dönüştü

Düz ile süper liselerin tamamı, 2010 senesinden itibaren çıkarılmış olan bir genelge ile Anadolu lisesi halini almaya başladı. Sonrasında anadolu öğretmen liseleri kapandı. Bu sayede artık 2 tür lise bulunuyordu: Meslek liseleri ile Anadolu liseleri. Bahsi geçen süreçte meslek lisesi ismiyle fazlaca sayıda imam-hatip lisesi açıldı.

Öğretmen atamalarında mülakat sisteminin getirilmesi

Eğitim ile alakalı yapılmış olan değişiklikler sadece içerikten ibaret değildi, öğretmen atamaları ile de alakalıydı. Öğretmenlerin proje okullarına atanmasında sınav sistemi kaldırılarak, yönetmelik değişikliğine gidilerek objektif olmayan kriterler getirildi. Öğrenen adaylarına ise KPSS'ye ilaveten mülakat şartı koşuldu fakat mülakat süreçleri ile sonuçları atanmalarda şaibeler ortaya çıkardı.

Yeni eğitim programı (müfredat) açıklandı

MEB tarafından 2017 ile 2018 arası öğretim senesinde sonra uygulanması planlanan eğitim programı duyuruldu. Bahsi geçen müfredatta da içerik açısından pek çok değişiklik gerçekleştirildi. Eğitim programı tam manasıyla bilimden uzak bir hale geldi. Yine bakanlık tarafından ilkökul, ortaokul ve lise eğitim programlarıyla ilgili olarak yeni programlar üzerinde çalışmalar sürmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde, elde edilen veriler ile gerçekleştirilen çözümlerinin tartışılması ile tartışmalara paralel şekilde geliştirilmiş olan öneriler bulunmaktadır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Köy Enstitüleri'nin Kurulma Felsefesi

Bu kurumlar genç Türkiye Cumhuriyeti'nin okuma-yazma becerilerini ve cehaletle mücadele amacıyla benimsediği ilerlemeci bir perspektifle kurulmuştur. Cumhuriyet'in ana ilkeleri ile imparatorluğu terk ederek ulusal devlete geçiş süreci, genel manada değerlendirildiği zaman, Cumhuriyetin kuruluşu ve gelişimi, "geç milliyetçilik" ve "bütünleştirilmiş millî demokratik devrim" kavramları altında değerlendirilebilir. İmparatorluğun milliyetçilik hareketleri ve parçalanması, yeni bir devletin kurulmasına yol açmıştır. Yeni kurulan devletin politik açıdan "millî", sosyolojik açıdan yurttaş merkezli ve aynı zamanda eşitlikçi olması, esasında tarihsel zorunluluktur. Mustafa Kemal'in liderliğindeki tekrardan kurma hamlesi, Cumhuriyet'in ilk 10 senesi içerisinde gerçekleştirilen yenileşme eylemleri ve uygulamalarıyla birçok önemli atılımı beraberinde getirmiştir. Fakat, sosyo-ekonomik gelişim ile değişim, birtakım olumsuzluklar ile karşı karşıya kalmıştır. Yeni kurulan devletin yurttaşlarını yetiştirmek için "yeni okul, yeni program ve yeni bir eğitim" anlayışına duyulan ihtiyaç, Köy Enstitüleri'nin kuruluşunu desteklemiştir. Köy Enstitüleri, bilimin öncüllüğünü benimseyen, aydınlanmacı bir kavrayışa sahip ilerlemeci eğitim felsefesinden etkilenmiştir. Aynı zamanda, faydacı ve pozitivist eğitim felsefeleri kapsamında ilerlemeci anlayış, genel manada daha hakim kılınmıştır. Gerçek hayat ile eğitimin ilişkilendirilmesi, karma eğitime vurgu yapılması, modern teknolojilerin tercih edilmesi ile uygulamalı eğitimin kabullenilmesi, ilgili ilerlemeci eğitim düşüncesinin en ana yansımalarıdır. (Erkılıç, 2013, s.14-15).

Köy enstitüleri, makineler ile değil insan gücü ile yapılmıştır, beraber çalışmanın, kurumlar arasında yardımlaşmaların olmasının pozitif örneklerinin yansımaları şeklinde değerlendirilmelidir.

Köy enstitülerindeki eğitimin asıl gayesi, sadece insanları okur-yazar hale getirerek aydınlatmak veya halka milliyetçilik aşlamak ve pratik bilgiler sunmak olmamıştır. Köylünün toplumun kültürel ve ekonomik hayatlarına modernleştirici değişimler getirebilmek amaç edinilmiştir.

Bu kurumların kuruluş amacı, yalnızca eğitimin gelişmesi değildir. Bununla birlikte sosyal yaşamı, kültürel yaşamı ve özellikle ekonomik yaşamı etkilemektir. Kuruluş

amaçlarında, doğrudan doğruya ekonomi yazılmasa da kurulduktan sonra ekonomiye olan etkisi de dikkate alınmıştır. Bu sayede köylülerin finansal değeri olan üretimler yapmasının önü açılmıştır. Çünkü hem toplumsal, hem ekonomik olarak zor zamanlardan geçen kişiler açısından kazanç kapısı yaratmak zorunludur (Tuzcu, 2021, s.46).

Eğitimin iki önemli işlevi şöyle özetlenebilir (Tanilli, 2009, s.276):

– Biyolojik açıdan insana has beceriler ile dünyaya gelmiş olan insan yavrusunu yetiştirip topluma faydalı bireyler haline getirmek.

– Ulusun ekonomik ve kültürel birikimi aktarırken aynı zamanda onu içerisinde dünyaya geldiği yurdun, her geçen gün bir devletin ideal ile değerleriyle donatmaktır (bir yurttaş yaratmaktır).

Köy enstitüleri, cumhuriyet yönetiminin gerektirdiği niteliklere sahip yurttaşlar yetiştirmek için kurulmuştur. Yüzyıllar boyunca ümmet zihniyetiyle yetiştirilmiş ve yaşamış olan Türk ulusunu, kendi öz benliğine döndürmek ve yurttaş olma ve yurttaşça yaşama kavuşturmak amacıyla kurulmuştur. Ümmet değil yurttaş olabilmek için, fırsat ve olanak eşitliğini esas alan, üretime odaklanan, öğrenci ve öğretmenin yetki ve sorumluluk paylaştığı, cinsiyete değil insan olmaya odaklanan, imece (yardımlaşma) geleneğine sahip, kitaplarla dünyayı tanıyan, özgürlük ve bağımsızlığı ilke edinen bir kuşak yetiştirilmek istenmiştir. Ancak bu hedefler, birçok kesimi rahatsız etmiş ve kurulduktan 14 yıl sonra kapatılmışlardır. Oysa bu okullardan başarılı sanatçılar, yazarlar, iş adamları yetişmiştir. En önemlisi de cumhuriyet yurttaşları yetişmiştir (Tuzcu, 2021, s.148).

Tonguç, köylerde var olan sorunların ötesinde bir perspektifle değerlendirilmekte olup, öncelikli olarak eğitim, aydınlar ve meslek alanlarındaki zorluklarla karşı karşıya olduğunu vurgulamaktadır. Bu zorlukların ötesinde, Tonguç'un öne çıkardığı birinci dereceden sorun, ülkenin genelinde ve özellikle ilköğretim düzeyinde ortaya çıkan sorunlarla ilgilidir. Tonguç'un eğitimci olarak üstlendiği görev, kendisine verilmiş olan "ilköğretimi yüzde yüz gerçekleştirme" sorumluluğunu, idareci, öğretmen, öğrenci ile halk arasında Kurtuluş Savaşı ideallerine uygun dayanışma eylemleriyle birleştirerek gerçekleştirmektir. Bu süreçte, Tonguç, eğitim bilimi ilkelerine uygun bir şekilde, toplumun içsel potansiyelini ortaya çıkararak ilköğretimin hızla gerçekleşmesi ve köylerin canlanması için etkili bir yol haritası geliştirmektedir.

Köy Enstitüleri'nin Finansal Kalkınmaya olan Etkisi

Köy enstitülerinin kuruluş döneminde, ülkenin önemli bir kesimi topraksızdı ve verimli araziler genellikle yerel elitlerin, ağaların ve aşiret reislerinin kontrolü altındaydı. Köylülerin üretim kapasitesi, genellikle kaderlerine bağlıydı. Tarım faaliyetlerinde ileri

yöntemler, bilgi ve modern araç-gereçlerden yoksun olan köylüler, sınırlı sayıda ve ilkel tarım araçlarına güvenmek zorundaydı. Teknolojik gelişmelerden habersiz olan köylüler, kendi ihtiyaçlarını karşılamak için ürettikleri ürünleri kullanırken, genellikle dışarıya mal satışı yapmazlardı. Zorunlu olmadıkça da dışarıdan bir şey satın almazlardı. Diğer bir deyişle köylerde kapalı ve durgun bir ekonomik yaşam vardı. Bu ekonomiyi üretim-tüketim, pazarlama bağlamında ilerletmek adına kooperatifleşmeyi köyde yaşayanlara tanıtarak ve yayın hale getirerek halkın sömürülmesi sonlandırılmalıydı (Toprak, 2008, s.91).

Örneğin, Ankara'nın Hasanoğlan Köyünde, Enstitü sayesinde köylüler haftada bir gün pazar kurulması için başvurmuşlar ve pazar kurulmuştur. Bu pazar, komşu köyler açısından da pazar haline dönüşmeye başlamıştır. Köye bir otel yapabilmek için dahi girişimde bulunanlar olduğu söylenmektedir. Dükkanlarda bulunan malların sayısı ile farklılığında artışların görülmesi ile köyde ekonomik yaşam gelişmiştir (Akar, 2011 s.54).

Öğrenci, öğretmen ile köydeki kişilerin ihtiyaçlarına uygun şekilde enstitülerde birer kooperatif kurulmuştur. Bu kooperatifler, zamanla köylülerin de gereksinimlerini karşılamaya başlamıştır. Köylülerin kooperatife ortak edilmesiyle, onların ilaç, kitap ve defter gibi gereksinimlerini gidererek ve tarlalarından ya da hayvanlarından elde etmiş oldukları ürünleri kentte pazarlamaya başlamışlardır. Bahsi geçen kooperatifleşme, köyde yaşayan insanlar arasında sosyal, ekonomik ve siyasal dayanışmayı geliştirmeye başlamıştır (Toprak, 2008, s.91).

Köy Enstitüleri'nin Kuruluş Yerleri

Her köy enstitüsü, yerel ekonomik kaynaklarına uygun olarak özelleştirilmiş üretim faaliyetlerinde bulunmuştur. Örneğin, İzmir-Kızılcıllu'daki enstitü tütüncülük, bağcılık, incircilik ve zeytincilik gibi tarımsal faaliyetlere odaklanırken; Eskişehir-Çifteler'de su gücünden elektrik sağlamak amacıyla bentler inşa edilmiştir. Trabzon-Beşikdüzü'nde ise balıkçılık ön plandaydı ve bu alanda tuzlama, konserve yapma, av malzemeleri tamiri ve fıçı imalatı gibi işlerde ileri düzeyde faaliyet gösterilmiştir. Her enstitü, özellikle gelişme gösterdiği alanda etkinliklere odaklanarak, köyün ve köylülerin kalkınmasına katkıda bulunmayı amaçlamıştır. (Toprak, 2008, s.92).

Öğretmenlerin Ücreti (Gelirleri)

Köy öğretmeni ve köyün gereksinim duyduğu zanaatkarları yetiştirmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığınca enstitüler açılmıştır. Beş sınıfı olan köy ilkokulundan mezun olan yetenekli ve sağlıklı çocuklar seçilerek köy enstitülerine alınmışlardır. Enstitülerden mezun olan ve köye atanan öğretmenlerin zorunlu hizmet süresi yirmi yıldır. Mezunlar 6 yıl sürecince 20 TL kazanacaklar ve bahsi geçen maaş altıncı senenin bitiminde 30 TL,

onbeşinci senenin bitiminde ise 40 TL'ye çıkarılacaktır. Öğretmenler göreve başladıkları zaman bir defaya mahsus olmak kaydı ile 60 TL sermaye, tarım araç ile gereçleri ve ailesi ile geçimine yetecek kadar arazinin devlet tarafından sağlanması öngörülmektedir (Aysal, 2005, s.268).

Günümüzde Eğitim

Eğitim sistemimizde hemen her yıl köklü değişiklikler yapılmaktadır. Bunların kabul görmesi ve uygulanabilmesi, ülkenin demokratik yapısının iyi işlemesine bağlıdır. Liderler, bilgi, tutum, zeka ve vizyon bağlamında çok iyi olmalıdır ki personellerin örgütsel bağlılıkları, motivasyon, moral, iş tatminleri üst seviyede olsun. Tarafsız ve adil ölçme-değerlendirme ile ödül ve ceza sisteminin oluşturulması ile gerçekleştirilebilir.

Ülkemizde tarım ile ilgilenen genç nüfusun köylerden kentlere doğru bir göç hareketi başlatması üretim ile tarım faaliyetlerini negatif yönlü etkilemiştir. Bahsi geçen durum kentlerdeki eğitim ile istihdam problemlerini ardından getirmiştir. Endüstri toplumuna geçiş konusunda üretim ile tüketim dengesinin sağlanması ve eğitim vasıtasıyla gelecek nesillerin donanımlı bir şekilde yetiştirilmesi konusunda enstitü ile benzeri fakültelerin varlığı büyük önem taşımaktadır. Köy enstitüleri, bir yandan modern pedagojik prensipler ile eğitim programlarını yürütürken, öte yandan da işe/üretim yönelik çalışmalar yürütmüştür. Diğer bir deyişle köy enstitüleri, toplumun kalkınmasında köprü vazifesi üstlenmiştir. Bugün kentler ile köylerin eğitim ile üretim problemlerine bir çözüm bulmak veya bu alanların her ikisi arasında bir denge kurmak için köy enstitüleri, günümüz koşullarına uyarlanarak tekrar açılabilir. Asıl yapılması gereken ise şudur: Köy enstitülerinin, kentlerin var olan ihtiyaçlarına göre modern pedagojik ilkeleri de göz önünde bulundurmak koşuluyla günümüz bilgi ile teknolojisine göre düzenlenerek ve Türk toplumunun gereksinimlerine göre yenilenmesi önerilebilir. Köy Enstitülerinde uygulanan “iş okulu/üretim modeline” dayalı eğitim-öğretim programları başta köylü çocuklar olmak üzere Türk toplumunun eğitim-öğretim programlarıyla kalkınması hedeflenmiştir. Kalkınmadan kasıt, Türk toplumunun sosyal, kültürel ve ekonomik yapı alanlarında da gelişimine katkı sağlamaktır. Köy Enstitüleri, eğitim-öğretim programları ile kuramsal ve teorik bilgileri yaparak-yaşayarak öğretim metodu ile hem teknik hem de tarım derslerinin uygulama faaliyetleri ile birleştirebilmeyi başarmış olup, öğrencilere öğrenmeyi öğretmiş ve öğrenilen bilgi ve becerilerin kalıcılığına katkıda bulunmuştur. Enstitüler, gerçek hayat şartlarında yapmış olduğu eğitim ile; katılımcı, demokratik ve son olarak karma eğitim modeli temelli sistemi ile bugünkü eğitim bilimine yol gösterici olabilir. Enstitülerin bugün tekrardan açılması ve ülke ekonomisine katkı sağlanması, özgün sisteminin günümüz eğitim problemlerini çözüme

kavuşturması ancak eğitim sisteminin ülkü ve ilkelerinin iyi kavranmasıyla olabileceği düşünülmektedir.

Köy enstitüleri, diğer okullar gibi devlet ya da özel sektör tarafından yapılan ve kurulan binalarda eğitim-öğretime başlamamıştır. Sayısı 21'i bulan köy enstitülerinde, 1 veya 2'si haricinde neredeyse tamamı boş arazilerin üstünde, çadırlara yerleşmiş şekilde temelleri atılmıştır. Bu çadırlardan elektrik ile aydınlanan yapılara geçmenin öyküsü niteliğini taşıyan köy enstitülerinde, ihale yolu ile müteahhite verme işlemi, gündelik ile çalıştırılan işçi ve devlete milyonlara varan masraf bulunmamaktadır. Taşlarını kendi öğrencilerinin taşıdığı, kireçlerini kendi öğrencilerinin yaktığı, tuğlalarını kendi öğrencilerinin yapıldığı, kumlarını kendi öğrencilerininelediği ve son olarak temellerini yine kendi öğrencilerinin kazdığı donanımlı yapılar bulunmaktadır. Köy enstitülerinin doğurduğu en önemli gerçek, köylü ile yurttaşının buluna birçok yetenek ile becerilerinin keşfedilmesidir.

Kuruluşu esnasında büyük paralar ile yapılacak olan işlerin, daha düşük paralar ile yapıldığı kurumlar niteliği taşıyan köy enstitüleri, devlet maliyesine fazla yük olmamıştır. “İş içerisinde, iş aracılığı ile, iş için eğitim” prensibi ile üretime ilişkin okullar olmasından dolayı, devlete çok fazla yük olmaksızın kendi yaşesini kendisinin temin ettiği, ders araç-gereçlerini de kendisi üretebilen kurumlar niteliği taşıması, ayrıca üzerinde durulması gereken konulardan bir tanesi olarak kabul edilmektedir. Üretmeksizin tüketmenin büyük bir ahlaksızlık gibi kabul edildiği enstitülerde, çalışmaksızın tüketenlerin de insanlığın yüz karaları olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır (Elmas, 2020, s.75).

5.2. Öneriler

- Köy Enstitüleri'nin eğitim-öğretim programları, okula kabul şartları, öğretmen yetiştirme yöntemleri, örgütsel iklimi ve yönetim yapıları ayrı ayrı incelenebilir.
- Köy Enstitüleri Dünyaya ve Türk toplumuna en zor olan koşullarda dahi, özgürleştirici, yaratıcı ve katılımcı bir eğitimin yapılabildiğini göstermiştir.
- Köy Enstitüleri uygulamalarındaki gibi Türk insanı kendisine verilen rol ve sorumlulukları yerine getirmede yaratıcılığını kullanarak yeni eğitim modelleri yaratılabilmektedir.
- Eğitim ortamları hazırlandığında her birey kendine ve yaşadığı topluma yararlı birey ve yurttaş olabildiği gözlemlenmiştir.
- Eğitim, bireyleri özgürleştirirken, kendisini toplumun etkin bir ögesi, söz sahibi bir yurttaş olarak yetiştirmesini gerekli kılmaktadır. Bu sebepten dolayı eğitim

kurumlarındakilere örgütleme, dayanışma ile demokrasi kültürünü edinebilecek oldukları ortamı oluşturabilmesine olanak verilebilir.

- Köy Enstitülerinin finansmanı ve ekonomik kalkınmasındaki rolü günümüz eğitim kurumlarına uyarlanması üzerine çalışma, bilgi şöleni, kongre vb. etkinlikler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Âdem, M. (2000). *Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikamız*. İstanbul: Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık.
- Akça, Ş. (2002). *Ailelerin İlköğretim Kademesinde Yaptıkları Eğitim Harcamaları (Ankara İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akkutay, Ü. (2001). *Cumhuriyet Dönemi'nde İzlenen Eğitim Programları, Gelişmeler, Sorunlar, Öneriler*. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları.
- Akyüz, Y. (1992). *Atatürkçü Düşünce, Atatürk ve Eğitim*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Akyüz, Y. (1999). *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1999'a)*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Alkan, Ö. M. (1996). *Ölçülebilir Verilerle Tanzimat Sonrası Osmanlı Modernleşmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Alpay, A. G. (2011). *İlköğretim okullarında finansman ile ilgili okul müdürlerinin görüşleri üzerine nitel bir araştırma*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Altunay, E. (2017). Okul yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda eğitim finansmanı politikaları: Sorunlar, nedenler ve çözümler. *Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 689-714.
- Arman, H. (1969). *Piramidin Tabanı - Köy Enstitüleri ve Tonguç - Anılar I*. Ankara: İş Matbaacılık ve Ticaret.
- Aydoğan, M. (1997). *İsmail Hakkı Tonguç - Kitaplaşmamış Yazıları I*. Ankara: Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları.
- Başaran, M. (1999). *Devrimci Eğitim-Köy Enstitüleri*. İstanbul: Papirüs Yayınevi Anı Dizisi.
- Başaran, M. (1999). *Özgürleşme Eylemi: Köy Enstitüleri*. 2. Baskı. İstanbul: Cumhuriyet Yayınları.
- Başaran, M. (2000). *Köy Enstitülerinin Kapanışı Ya Da Karşı Devrim Süreci - Kuruluşunun 60. Yılında Köy Enstitüleri*. Samsun: Ürün Yayınevi.
- Başgöz, İ. (1999). *Türkiye'nin Eğitim Çıkması ve Atatürk*. 2.Baskı. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.
- Binbaşıoğlu, C. (1993). *Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri 4*. İzmir: Dikili Belediyesi Kültür Yayınları.
- Boybeyi, S. (1998). *100. Doğum Yıldönümünde Hâsân-Âli Yücel*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

- Budak, Ş. (2003). Atatürk'ün Eğitim Felsefesi ve Geliştirdiği Eğitim Sisteminin Değiştirilmesi, *Milli Eğitim Dergisi*, 160.
- Cimi, M. (2001). *Tonguç Baba (Ülkeyi Kucaklayan Adam)*. Ankara: Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri.
- Çıkar, M. (1998). *Hasan Âli Yücel ve Türk Kültür Reformu*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Demirtaş, A. (1993). *Çağdaş Köy Enstitüleri*. İzmir: Dikili Belediyesi Yayınları.
- Ekinci, N. (1997). *Sanayileşme ve Ulusallaşma Sürecinde Toprak Reformundan Köy Enstitülerine*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.
- Elmas, A. (2020). *Köyü Canlandırma Hareketi Olarak Köy Enstitüleri*. Ankara.
- Evren, N. (1998). *Köy Enstitüleri Neydi, Ne Değildi?*. Ankara: Güldiken Yayınları.
- Güner, İ. S. (1962). 17.04.1962'de MEB ve Köy Enstitüleri. *İmece Dergisi*, 2(12).
- Özdere, M. (2020). Türkiye'de Eğitim Finansmanı ve Okul Finansmanında Okul Yöneticilerinin Görev ve Sorumlulukları. *International Journal of Disciplines Economics and Administrative Sciences Studies*, 6(23), 686-697.
- Tekben, Ş. (1947). *Canlandırılacak Köy Yolunda*. Malatya: Akçadağ Köy Enstitüsü Yayınları.
- Tonguç İ. H. (1946). *İlköğretim Kavramı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tonguç, İ. H. (1990). *Mektuplarla Köy Enstitüsü Yılları*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Tuzcu, G. (2004). Eğitimin Finansman Gereklere ve Boyutları. *Milli Eğitim Dergisi*, 163.
- Tuzcu, G. (2006). *Eğitimde Vizyon 2023 ve Avrupa Birliği'ne Giriş Süreci*. Ankara: Türk Eğitim Derneği (TED) Yayını.
- Tuzcu, G. (2019). Türkiye'de Okulöncesi Eğitimi Yaygınlaştırma Çabaları ve Maliyeti. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 88-106.
- Tuzcu, G. (2021). *Eğitim Ekonomisi*. Ankara: Pegem A Yayını.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). Eğitim İstatistikleri. Erişim tarihi: 07.09.2023. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Egitim,-Kultur,-SporveTurizm-105>
- Yıldırım, K. (2013). Eğitim ekonomisi ve finansmanı. Servet Özdemir (Ed.). *Eğitim Yönetimi Kuram ve Uygulama*. Ankara: Pegem A Yayını.